

מהדור מצוות הדברים

בסיועה דשמיא

גליון פדרס התורה
שמיני עשרת - שמחת תורה
תשפ"ז
לשה"ק

מעייין של חיזוק

הושענא רבה • שמיני עשרת ושמחת תורה •
בדרכי רבותינו • התחזקות למעשה

פרנס הגליון
 תגבס ל'ג
 הרה"ק רבינו יואל
 בן הרה"ק רבינו חנני' יו"ט
 ריפא זצוקללה"ה מסאטמאר
 ע"י הרוצה בעילום שמו ה"ו
 ולזכות ברכה והצלחה בכל ענינים

ו"ל'ני"ר מערכת
'פרדס התורה' לכתובת
ועריכת שיעורי מורינו
הרב שליט"א

הגליון יצא לאור בהסמכת גדולי
 ישראל בארץ הקודש, ריוני העדה
 החרדית, וברולי רבני ארצ"ב
 (ההסמכות במילואים נמצא
 בספר 'מנחת של מעלה'
 שיצא לאור ע"י מדרש הרב שליט"א)

דר גליונות קטן מינו באגודתנו
ביי די פארגענדיגע לאקאל:

קדית וואל	באר פארק
כתר דזשורעקא	בדמ"ד שומרי שבת
97 Acres Rd.	5302 13 Ave.
לועזער	בדמ"ד עת יראים ווען
כתר דזשורעקא	1350 50 St.
12 America Ave.	בדמ"ד הדת קודש
בדמ"ד סאטמאר	סוואלייט
405 Forest Ave.	4801 15 Ave.
בדמ"ד גאט	וויקאמברג
קלוינעבויג	בני ברק למנה
25 Havens Ave.	לאקיר #405
בדמ"ד בעלזא	Bedford Cor. Park
44 Grove Springs Ct.	כתר דזשורעקא
טאכס ריווער	801 Bedford Ave.
בדמ"ד קהל בני יששכר	מאדחת
1767 Whitesville Rd.	218 Wallabout St.
פלשביט	פאנס
MB VINEYARD	בדמ"ד וועהל
3012 AVE J	101 W Maple Ave.
	שיינערס טול
	18 Forshay Rd.

להעמדות קבלת שיעורי מורנו
 הרב שליט"א והגליונות באימיל,
 נותן לפנות:

shiurimlishmo@gmail.com

להעמדות קבלת הגליונות לבר
 באימיל, נותן לפנות:
 pardesgilyones@gmail.com

שמיני עצרת -
שמחת תורה תשפ"ז
גלויו 48

בראשית

התורה

שיעורי
הרה"ג רבי ישעיה יהודה
בערקוי שליט"א
אב"ד פתח תקוה
מח"ס שו"ת יהודה מחזק

זכות פטרון השנה נתגבר לעילוי נשמת
אלטע פערל רויזא בת הרה"ח ר' חיים משה ע"ה
נפטרה ו' ניסן תשפ"ז אחר קבלת יסורים באהבה וכאמנה ובטחון,
הדחה לטובת לוח לכל משפחתה ומבדילי + תנצב"ה.

לשה"ק

בפתח היו"ט

אינעם גליון:

האוצר הנפלא של שמיני עצרת ושמחת תורה: ימי עולם הבא בעולם הזה

3 בפתח היו"ט

5 הושענא רבה

9 שמיני עצרת ושמחת תורה

15 הקפות

19 בדרני רבותינו

23 התחזקות למעשה

עוסקים בעבודת השם.

ביטול כח השטן על ידי
שמחת "אך שמח"

הנה ה'חתם סופר' זי"ע
בדרשותיו (דרוש ט' שנת תקפ"א) אומר
על הפסוק (דברים טו, טו) "והיית
אך שמח", מהו לשון 'אך' שהוא
מיעוט? אלא בא ללמד שאין
כאן מצות מעשיות בפועל, אלא

ימים שלא אכלו ולא שתו ולא
ישנו בהם כלל.

וכבר הביא ה'מגן אברהם'
בשם האר"י הקדוש, שמתיקון
ליל הושענא רבה לא היו ישינים
כל הלילה, אלא היו נעורים
ועוסקים בתורה ובתפילה,
וכמובא בשל"ה הקדוש, וכן
בימים הקדושים של שמיני
עצרת ושמחת תורה. ועבודת
ההקפות, כידוע אצל צדיקים,
היתה בבחינת 'לילה כיום יאיר'.
ונמצא כי ימים אלו מנותקים
אנו בפועל מן הגשמיים
ועוסקים בעניני עולם הבא,
ושמחים עם התורה הקדושה.

וה'עטרת יהושע' זי"ע אמר
בעת ההקפות הקדושות, כי על
ג' ימים אלו נאמר במגילת אסתר
"ותאמר אסתר לאמרדכי כנוס את
כל היהודים הנמצאים בשושן",
ותיבת שוש"ן היא אותיות ששון,
לרמז על הימים שבהם בני ישראל
שמחים, "אל תאכלו ואל תשתו
שלושת ימים ולילה", שאין אוכלים
ושותים כדרכם בימים אלו, אלא

לילה כיום יאיר

בעזרת השם יתברך, נכנסים
אנו עתה לימים שהם בבחינת ימי
עולם הבא.

הנה הגאון מווילנא זי"ע אומר,
כי שמיני עצרת מרמז על "עולם
הבא". לפי ששמיני עצרת הוא
מספר שמונה, לרמז על הנאמר
בגמרא (עירובין יג) "למנצח על
השמינית", שהוא הכינור של ימות
המשיח, שהיה ג"כ לדוד המלך
ע"ה, שיהיה של שמונה נימין
לעתיד לבוא בבית המקדש, וזוהים
לזה כבר עתה ביום טוב הקדוש
של שמיני עצרת.

וה'חידושי הרי"ם' זי"ע אמר,
כי שמיני עצרת הוא כנגד מספר
שמונה. העולם נקרא "שבעת ימי
הבנין", המרמזים על שבעת ימי
חג הסוכות. אך כשאנו נכנסים
לשמיני עצרת, נכנסים אנו למעלה
מן הטבע, לימים של לעתיד לבוא.
ובקרוב חסידים קדמונים ידעו כי
שלושת הימים הללו, הושענא רבה
ושמיני עצרת ושמחת תורה, היו

ששמחים רק עם התורה הקדושה.

ועוד אמר החתם סופר בדרשותיו דבר נורא. איתא בזוהר **הקדוש** כי ביום כיפור, על ידי נתינת השעיר לעזאזל, נתנו שוחד לעשו. ואיתא בזוהר שהס"מ נטרד, ואז "ויעקב נסע סוכותה" - שבני ישראל נכנסים לסוכה.

ואומר החתם סופר, שכאשר עשו נטרד ביום כיפור לא נטרד לגמרי ועדיין צריכים עבודה, אך על ידי יום טוב של סוכות הוא מתבטל לגמרי. וכשבא שמיני עצרת, אמר ה'חתם סופר', הוא הגמר, **ועל ידי שמחת התורה ששמחים ביום זה, מבטלים את הס"מ לגמרי.**

כוח התפילה וקבלת התפילות כימים הקדושים

נכנסים אנו עתה לימים שתפילותינו נתקבלות בהם באופן שאין לנו השגה. ובזוהר הקדוש (פרשת נח דף ס"ד ע"ב) כתב על יום שמיני עצרת: **"ובעוד דאינון בלחודייהו עם מלכא"** - בשעה שישראל מתייחדים בשמיני עצרת בסעודה קטנה עם מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא. כי השרים כבר שולחו לדרכם, שכבר הקריבו ע' פרים והכניעו אומות העולם ושילחום.

ועתה, בשמיני עצרת ושמחת תורה, עוסקים אנו בסעודה קטנה כביכול עם הש"ת לבדו; ואז בסעודה זו זוכים, כדאיתא בזוהר: **"שאל ליה כל צרכוהי ויהיב ליה"** - שיכול לבקש מן הש"ת כל רצונו, והתפילות נתקבלות.

והרה"ק ה'שר שלום' **מבעלזא** זי"ע פירש על הפסוק (במדבר טו, לה) **"ביום השמיני עצרת תהיה לכם"**, ותרגם יונתן: **"כנישו תהא לכוך"**. ובזוהר הקדוש איתא **"כנישה דכולא"**. ושאל ה'שר שלום': מהו ענין האסיפה הזו? ואמר, **כי ביום**

קדוש זה של שמיני עצרת ושמחת תורה, הקב"ה אוסף ומקבץ את כל התפילות והתחנונים של הימים הנוראים, ואת כל המצות, ועתה הכל עולה למעלה.

ואמר עוד, **כי אפילו מי שלא התפלל כדבעי או לא עשה המצות כראוי, עתה עולות כל התפילות והמצות.**

והוסיף עוד, כי יש שצ"ח חלונות ברקיע - בשמים ישנם ש"ץ חלונות, שהוא גימטריא של תיבת "שמים". ויש גם שצ"ח רקיעים כמנין "שמים". וצריכים אנו להתפלל שתתקבלנה התפילות, וזהו הפשט **"ואתה תשמע השמים"** - שהתפילות יעלו דרך כל החלונות והרקיעים שהם בגימטריא שמים.

ואמר ה'שר שלום': שמיני עצרת, **תיבת "עצרת" היא בגימטריא שצ"ח** (עם הכולל), **כמנין "שמים", לפי שבשמיני עצרת כל השערים פתוחים והוא זמן קבלת התפילות.**

עצרת - עת אשר כל התפילות המעוכבות עולות למעלה

איתא בגמרא (סוכה מח.) ששמיני עצרת הוא **"רגל בפני עצמו לענין פז"ר קש"ב"**. ופירש הרבי ר' **מענדלע** זי"ע (מובא בספר 'שובע שמחות'): **"פז"ר" היינו כל התפילות שהיו מפוזרות ומפורדות כל השנה; כשמגיע יום שמיני עצרת, זוכים שתתקבלנה התפילות. ובבחינה זו כתב גם ה'תפארת שלמה' זי"ע.**

ה'תפארת שלמה' אמר על הפסוק **"ביום השמיני עצרת תהיה לכם"**: **"ביום השמיני" - ביום השמיני, "עצרת" - כל התפילות שהיו נעצרות ומעוכבות, "תהיה לכם" - לא תהייה עוד נעצרות אלא תעלינה למעלה.**

שמיני עצרת מרמז על תקט"ו תפילותיו של משה רבינו

והגאון מאוסטרובצא זי"ע אמר חשבון נפלא. הנה ידענו כי משה רבינו התפלל תקט"ו (515) תפילות, והש"ת ביקש ממנו שלא יוסיף להתפלל, כי אם יתפלל עוד תתקבלנה תפילותיו ואין זה לטובה עבור כלל ישראל, ומשה רבינו הסכים לכך.

ושאל הגאון מאוסטרובצא: **למה דוקא תקט"ו תפילות?**

ואמר, כי מראש השנה ועד שמיני עצרת בבוקר ישנן תקט"ו שעות. וידוע כי עד שמיני עצרת אנו מתפללים **"ביום ראש השנה יכתבון וביום צום כיפור יחתמו"**. ובהושענא רבה איתא **"הקדוש, וכמבואר בדברי האר"י הקדוש, שמוסרים את ה"פתקא" למלאכים, אך אין למלאכים רשות לצאת עדיין. אבל בשמיני עצרת ביום, אז ניתן למלאכים רשות להוציא את השליחות אל הפועל.**

הנה איתא בדברי הגאון מאוסטרובצא, כי מנין תקט"ו תפלות שהתפלל משה רבינו, הוא מכון ממש כנגד מנין תקט"ו שעות שישנן מראש השנה ועד בקר יום שמיני עצרת. ואמר רבונו של עולם למשה רבינו: **"אם תתפלל עוד תפלה אחת ותוסיף בתפלתך לתוך יום שמיני עצרת, תתקבל תפלתך, אלא שאין הדבר לטובה כלל ישראל"**.

אמנם, אומר הרה"ק מאוסטרובצא, כי לנו לכלל ישראל נשאר הכח שנוכל להוסיף תפלה זו.

והנה עומדים אנו כעת בתוך שעות אלו של תקט"ו! הנה באים כעת להוסיף בתפלה ותחנונים לפני בורא כל עולמים!

ובעזר השם יתברך נפעל כל טוב, אמן!

התיבה טובה הרשה

מענין מצות ערבה והקפות בבית המקדש

איתא במשנה במסכת סוכה (פרק ד' משנה ג') דמצות נטילת ערבה הלכה למשה מסיני היא. ובזמן הזה הוי מנהג נביאים, אולם בזמן שבית המקדש היה קיים היתה הלכה למשה מסיני. וביום השביעי, הוא יום הושענא רבא, היו מרבין בהקפות סביב המזבח.

וביאר ה'בית יוסף' (סימן תרס"ד), דכיון דאמרין בגמרא דיום השביעי לערבה דוחה שבת אפילו כשחל להיות בשבת, וכמו שפירשו בגמרא דעבדו יום מיוחד ליום ראשון של לולב ויום מיוחד ליום אחרון של ערבה, ממילא כיון דיום השביעי לערבה דוחה שבת, היו מרבין בו להקיף המזבח שבע פעמים. והרי לנו שיום הושענא רבא הוא יום מיוחד.

ולשון המשנה (שם משנה ה'): **"בכל יום מקיפין את המזבח פעם אחת, ואומרים אנא ה' הושיעה נא אנא ה' הצליחה אנא ה' ורבי יהודה אומר: אני והו הושיעה נא."**

ופירש רש"י, דתיבת "והו" נרמזת בשלשה פסוקים הכתובים בפרשת בשלח בענין קריעת ים סוף (ויסע, ויבא, ויס), שבכל פסוק יש שבעים ושתיים אותיות, והוא כנגד שם ע"ב. והוא שם של חסד, כי **חס"ד בגימטריא ע"ב**, ועל כן היו אומרים בכל יום **"אנא ה' הושיעה נא"** לעורר שם ע"ב שהוא מדת החסד.

עוד שנינו במשנה: **"ואותו היום"** - היינו הושענא רבא -

"מקיפין את המזבח שבע פעמים". ובביאור הענין למה מקיפין דוקא שבע פעמים, איתא בירושלמי: **"אמר רב אחא, זכר ליריחו"**, שהקיפו את העיר שבע פעמים ותקעו בשופרות ועל ידי זה נפלה חומת יריחו. וכן הוא בנדון דידן, שאנו מקיפין את המזבח - ובזמן הזה עושין זכר לזה סביב הבימה (כדלקמן) - **להפיל חומת יריחו, כדי שתתקבלנה תפלותינו לרחמים ולרצון**.

עבודת ההקפות סביב הבימה והמזבח

הנה ידוע שהנסתר בזה רב על הנגלה, **ויש להבין מה נשתנה יום הושענא רבא שמרבין בו כל כך, ומשמע שצריך לפעול בו דבר מיוחד**.

והנה ב'לבוש' (סימן תרס"ד) כתב, דלפי מה שנתבאר דהקפות המזבח הן זכר לחומת יריחו, יובן מנהגנו בזמן הזה שמקיפין את התיבה היא הבימה. והביא על זה רמז מן הכתובים שנאמר בהם לשון **"אסובבה" ב"פ**, בכתוב אחד נאמר (שיר השירים ג, ב) **"אקומה נא ואסובבה בעיר"**, ובכתוב שני נאמר (תהלים כו, ו) **"ואסובבה את מזבחך ה'".** ואמר הלבוש, דכיון ש"הסובב בעיר" - שהקיפו עיר יריחו, ממילא אעשה כן גם ב"מזבחך ה'", **ועל כן נוהגין לסובב את התיבה**.

אלא שיש להבין, מה השייכות המיוחדת של התיבה שבבית המדרש כנגד המזבח?

ובא בספר **'סדר היום'** (מגור

האריז"ל) וכתב: **"התיבה לנו במקום מזבח"**. וטעמו בזה: **"שכמו שבמזבח היו נקריבין הקרבנות ועולין לריח ניחוח, כך אנו מקריבין תפלותינו שהם במקום הקרבנות, על ידי שליח ציבור שיעלה לריח ניחוח"**. (ומנהג אחינו בני ישראל הספרדים להתפלל על הבימה שקורין עלי' בספר תורה).

טעם נוסף הובא בב"ח, דכיון דאיתא בגמרא דב"אותו היום" כשהיו נפרדים מבית המקדש היו אומרים **"אנו לקה ועינינו לקה"**. ואומר הב"ח דהספר תורה **"כולו שמותיו של הקדוש ברוך הוא"**, ועל כן כשמקיפין הבימה הוי רמז להזכיר מה שאמרו במקדש **"אנו לקה ועינינו לקה"**. והביא המנהג שנוהגין להקיף התיבה, ומוציאין ספר תורה מן ההיכל ומניחין אותו על הבימה, והוסיף: **"כשמקיפין אותה, כי שמיעת התורה היא מכפרת עלינו כמו המזבח"**.

ההקפות להפיל חומת ברזל

וב'ליקוטי תורה' להאריז"ל (פרשת אמור) איתא: **"עושין הקפה להפיל חומת ברזל המפסקת בינינו לבין אבינו שבשמים, כענין הקפת יריחו להפיל החומה"**. הרי למדנו שההקפות סביב המזבח, שהן זכר ליריחו כדאיתא בירושלמי, מורות לנו שצריך לשבר בזה את חומת הברזל, והוא יום מיוחד לתפלה.

והאריז"ל הכניסנו לעומק עבודת יום הושענא רבא, שצריך להרבות בו בתפלה, וכמבואר בדבריו בשם הזוהר הקדוש והראשונים גודל מעלת היום הזה

טעם שבע הקפות

וביאר הענין למה דוקא ביום קדוש זה צריכין לשבר כל חומות הברזל, כתב המהרש"א (סוכה מה, ב) בפירוש דברי הירושלמי דהקפות המזבח הן להפיל חומת יריחו, וזה לשונו: "כוונת ההקפה שישמרנו הקל מסביב מצרינו". היינו שאנו עושין הקפה כמין עיגול סביב סביב, לרמז בתפלה לפני רבונו של עולם שכל השונאים המקיפים אותנו יפלו ויבטלו.

והמשיך המהרש"א: "והוא בעצמו ענין הקפת יריחו ושה ימים בכל יום פעם אחת, וביום השביעי ז' פעמים למפלת אויבים". וזה היה הטעם שהקיפו את יריחו דוקא בעיגול, וסבבו עם שופרות וכהנים בדרך סביבה, לרמז שהש"ת יצילנו מן השונאים הסובבים אותנו. ועל דרך זה עושין הקפות המזבח, "על שם הכתוב ואסובבה את מזבחך ה' כי התם בירוחו פעם אחת בכל יום וששת ימי החג".

וכשם שביריחו הקיפו בכל יום פעם אחת, כך מקיפין המזבח פעם אחת בכל ימי החג, וכשם שביריחו ביום השביעי הקיפו שבע פעמים, כך ביום השביעי של חג הסוכות מקיפין שבע פעמים.

וסיים בזה המהרש"א הקדוש: הנה הכתוב אומר (תהלים יב, ט) "סביב רשעים יתהלכון", ורמז בזה שאנו עושים סביב ועיגול, ועל ידי זה נכלה את הרשעים. וביאר המהרש"א הקדוש, שאנו מקיפים את המזבח שבע פעמים ואת הבימה שבע פעמים בערבה, ואחר כך נוטלים את הערבה וחובטים אותה, וזהו רמז ל'חבטה' ומהלומה לרשעים.

וזהו פשט הכתוב: "סביב רשעים" - שאני מקיף את הרשעים

על ידי הקפה של שבע פעמים, ועל ידי זה "יתהלכון" - שילכו להם ויאבדו כולם.

עוד פירש ש"יתהלכון" הוא לשון כליה, שיקלו כולם מן העולם. ומזה אנו רואים שהנסתר רב על הנגלה, וביום הושענא רבה נעשים דברים גדולים ונוראים. ונבוא לבאר מה שכתוב בדברי האר"י הקדוש בשם הזוהר הקדוש ודברי הראשונים ז"ל בגודל קדושת היום הזה.

"הוי מחשב שכר מצוה כנגד הפסדה"

הנה רצוננו לחזור על היסוד שכבר הזכרנו בשיעורים הקודמים, על מה ששינוי במשנה באבות (פ"ב מ"א) שכדי שיעלה האדם במעלות עבודת השם, צריך להחשיב "שכר מצוה כנגד הפסדה" - שכר המצוה כנגד הפסד העבירה.

וכפי שכתבו הרה"ק רבי ר' מענדלע זי"ע וה'באר מים חיים' זי"ע, שאילו היה יודע איש ישראל מה הוא פועל במצוה אחת, ואיך היא מאירה את נשמתו ומשמחת את לבו, ואיך היא גורמת כביכול נחת רוח ושמחה לפניו יתברך - אף ללא ידיעת השכר בעולם הזה ובעולם הבא, היה רץ בכל כחו לעשות מצות ולא היה עובר עבירה לעולם!

וכשאנו רואים את גודל הקדושה הנעשית ביום הושענא רבה, אף שאין אנו משיגים את הכל, מכל מקום עצם הדבר שהספרים הקדושים מדברים בזה בהתלהבות ובאש קודש, ומגלים שיש כאן דברים נסתרים וסודות טמירים, די בזה לעורר את הלב להתפלל בכוונה ובהתלהבות.

מנהגי הושענא רבה כהמשך ליום הכפורים

הנה אם נפתח בספר הטור ובשלחן ערוך סימן תרס"ד, נראה דברים נפלאים הנעשים ביום הושענא רבה.

כתב הטור, שביום הושענא רבה דע "נוהגין באשכנז שמרבים במזמורים כמו ביו"ט". ופירושו שאומרים פסוקי דזמרה כביום טוב, "ואומרים קדושה רבה במוסף". לבני אשכנז אומרים 'נעריצך' ולבני ספרד אומרים 'כתר', ואומרים את כל הנוסח.

עוד כתב הטור: "מרבין קצת בנרות כמו ביום הכפורים". הרי לן שיש ליום הושענא רבה קשר עם יום הכפורים, ולכן מרבין בנרות. ובספר מהרי"ל ובשאר ראשונים איתא, שנוטלים את 'שירי הנרות' מיום הכפורים ומדליקים אותם עתה בהושענא רבה.

וב'דרכי משה' הביא מהמהרי"ל, ש"מהרי"ל היה נוהג ללבוש הקיטל, כמו בראש השנה ויום כיפורים". ועוד הביא מהמהרי"ל: "יש נוהגים לטבול קודם עלות השחר", כדרך שטובלים בערב יום הקדוש ובערב ראש השנה, וכתב ש"ההצנועים נוהגים בטבילה זו".

ובשלחן ערוך פסק המחבר "נוהגים במזמורים כמו ביו"ט", וכן "מרבין קצת נרות כמו ביום כיפורים". והרמ"א הביא את הלכת המהרי"ל ש"המדקדקים נוהגים לטבול קודם עלות השחר, כמו בערב יום כיפור, ויש נוהגים ללבוש הקיטל". והוסיף הרמ"א שגם בעת הוצאת ספר תורה והכנסתו אומרים נוסח 'אין כמוך' לבני אשכנז ו'אתה הראת' לבני ספרד, כדרך שאומרים ביום טוב.

וצריך להבין, מה נשתנה יום זה שמרבים בו כל כך בתחנונים, ורואים אנו שיש לו שייכות ליום

הכפורים? שמדליקים בו נרות יום הכפורים, והמהרי"ל לבש בו קיטל, וטובלים בו כערב יום הכפורים.

בהושענא רבה מבקשים על חתימה טובה

בא הטור ומגלה לנו סודות נפלאים. כתב הטור, שכן אמרו חכמים במסכת ראש השנה (טז.) שבכל רגל העולם נידון. בפסח על התבואה, בעצרת על פירות האילן, ובחג הסוכות נידונים על המים.

וכתב הטור: **"וכל חיי אדם תלויין במים"**. שעל אף שצריך האדם לתבואה ופירות, מכל מקום יכול להתקיים במאכלים אחרים, אבל בלא מים אי אפשר להתקיים. ומאחר ש"כל חיי אדם תלויין במים", לכן בחג הסוכות מרבים בתפילה, וכיון שזהו היום האחרון, מרבים בו בתפילה ביותר.

ולפי זה יובן יותר מדוע מרבים ביום זה בהקפות המזבח בערבות. **כיון שהערבה גדלה על המים, וביום זה נידונים על המים, לכן עושים עסק גדול בערבה.**

אמנם עדיין יש להבין, מהו הקשר בין יום זה ליום הכפורים? אף שהוא יום שמתפללים בו על המים, מה השייכות ללבוש קיטל ולהדליק נרות כביום הכפורים?

אלא שאם נתבונן בלשון הטור, נמצא שהוסיף עוד מילים: **"והכל הולך אחר החיתום"**. בזה גילה לנו הטור, שאף על פי ש"בראש השנה יכתובו וביום צום כיפור יחתמו", מכל מקום גם יום הושענא רבה הוא יום חתימה.

ואף שיש שרצו לומר שבטור ובשלחן ערוך לא נתבאר סוד הזוהר הקדוש בענין **"חותם בתוך חותם"**, מכל מקום המעייין בדברי הטור יראה שגם הוא הזכירו, שהרי השתמש בלשון **"הכל הולך אחר החיתום"**. שביום זה הולכים

אחר החתימה, וכפי שנראה לקמן מדברי האר"י הקדוש בשם זוהר שיום הושענא רבה הוא חותם בתוך חותם.

נמצא שהטור גילה לנו שיום זה הוא "יום החתימה".

ובאמת בדברי הראשונים מפורש הדבר שיום זה הוא יום חתימה. ב'ספר המנהגים' לרבינו יצחק אייזיק מטירנא (סוכות אות ר"ט) כתב בלשון זו, שהטעם שמדליקים נרות שעה של יום הכפורים, כפי שהובא במהרי"ל ובטור, הוא **"מפני שהוא גמור החתימה תפלת המים"**. הרי מפורש בדברי הראשונים שהטעם הוא מפני שהוא גמור החתימה של יום הכפורים.

והנה כעין זה איתא בספר **'מטה משה'** (אות תקנ"ט) וזה לשונו: **"ביום הזה הוא קיום החתימה שאנו מבקשים לפני הבורא ביום הכפורים שיחתמו לחיים, ולכן נהגו להדליק נרות של יום הכפורים"**, עכ"ל. הרי מבואר כאן להדיא דטעם הדלקת הנרות הוא מחמת שהוא המשך לחתימת יום הכפורים. ויוצא לנו מזה, דכבר בדברי הטור והראשונים נמצא גילוי זה המובא בזוהר הקדוש שיום זה הוא יום החתימה.

וכן איתא ב'ספר המנהגים' - **ווארמייזא'** (עמוד ר"ג), שכל אחד מביא עמו שעה מנר של יום כפור. היינו שמביאים מהבתים את שאריות נרות השעה שנשארו מיום הכפורים, ומדליקים אותם מיד בבואם לבית הכנסת בשחרית, **"והניחו כך דלוק עד אחר תפלת מוסף"**.

הרי לפנינו דברים נוראים שיום זה הוא יום החתימה.

אך לכאורה יש להבין ולהתבונן: **הלא כבר נחתם גזר דינו בראש השנה, ובתפלת נעילה כבר אמרנו "וחתמנו", ואם כן מהו ביאור הענין**

שגם עתה הוא זמן החתימה?

ענין יום החתימה ברכי הראשונים

הנה בענין זה מצינו בדברי הראשונים, בספר **'רקנטי'** (פרשת שלח), שגילה סוד נורא, כי היו נוסחאות בפיט 'ונתנה תוקף' שבהן היה כתוב נוסח זה: **"בראש השנה יפסטון, ביום כיפור יכתבון, וביום הושענא רבה יחתמו"**. וכתב הרקנטי: **"לכן יש אומרים ביום הושענא יחתמו"**, שיש שנהגו לומר כן ביום זה. והביא המונוקאטשער רב ז"ע שאכן מצא מחזורים עתיקים שבהם היה כתוב הנוסח כן.

וכן מצינו בספר **'שבלי הלקט'** (אות קכ"א) שכתב: **"אני שמעתי שיש קהילות הקודש" שביום הושענא רבה אומרים "רחמנא לחיים", "מי כמוך", "זכור רחמך", ו"אבינו מלכנו"**. וכן הוא ב'מחזור ויטרי', שהוא מאחד הראשונים, שכתב: **"נהגו לומר בקול רם ז' פעמים 'ה' הוא האלקים' כמו מוצאי יום כיפור, לפי שביום כיפור נחתם לחיים דיננו, והיום נתקיים בחתימת החיים, ושכינה עולה למעלה בערבות, ועוד אומר 'שמע ישראל' ב'רוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד'"**.

הרי מבואר קלאר בדברי הראשונים שיום הושענא רבה הוא המשך של חתימת יום הכיפורים. וצריך להבין, לכאורה הלא **ביום כיפור כבר אמרנו "חתמנו"**?

דברי הזוהר הקדוש בענין "מסירת הפתקים"

הנה נראה דברי הזוהר הקדוש שהביא האריז"ל ב'שער הכוונות' בענין חג הסוכות. ואף שאין לנו עסק בנסתרות, מכל מקום יש בדברי האריז"ל דברים שהם "דבר

השוה לכל נפש", לעורר הלבבות ביום קדוש זה של הושענא רבה. כתב האריז"ל ב'שער הכוונות' (סוכות, דרוש ו') **"בענין מסירת הפתקים העליונים"**, שיש בזה **"מאמרים חלוקים בספר הזוהר בשתי הפרשיות הנזכרות וגם בפרשת תרומה"**. שלכאורה יש סתירה בדברי הזוהר הקדוש, **"כי במקום אחד אומר שמסירת הפתקים היא כליל הושענא רבה"** (בפרשת תרומה), ובמקום אחר (בפרשת ויחי) **"נראה כי היא נעשית ביומא תמינאה דחג שהיא שמיני עצרת"**.

האריז"ל מגלה גורל קדושת היום

והנה האריז"ל האריך שם בסתרי תורה השייכים ליוזעי חן, אך אנו נביא רק התירוץ השייך לכל אדם. וגילה האריז"ל סוד נפלא: ביום כיפור כבר נחתם האדם ונחתם ה'פתקא' - הקוויטל, אך הפתק עדיין לא נמסר לידי המלאכים.

ובהגיע יום הושענא רבה, עשה עמנו רבונו של עולם חסד גדול ברוב רחמיו וחסדיו, שקודם שמוסרים הפתק למלאכים שיבצעו שליחותם, יכול האדם לשוב בתשובה, ואם חס ושלום יש גזרה רעה, יכול הוא לקרוע את הפתק.

זהו עומק המנהג שמברכים "א גוט קוויטל" - כי הפתק שנחתם ביום כיפור נמסר עתה למלאך, אך אם תשוב בתשובה עד הושענא רבה, יכול אתה לקרוע הפתק הישן ולכתוב פתק חדש וטוב.

וכתב האריז"ל, שידע האדם כי עיקר זמן מסירת הפתקים הוא בחצות הלילה. ולכן כתב האריז"ל שנהגו לעסוק בתורה בחצי הלילה הראשון עד חצות, ואז קוראים 'משנה תורה'. והאריז"ל האריך שם בסודות התורה.

עוד כתב האריז"ל כי לילה זה הוא לילה גדול, והביא מה'רמקנטי' מעשה באדם אחד שכליל הושענא רבה, בעת מסירת הפתקים למלאכים השלוחים, ראה שמצבו אינו כשורה ע"פ סימן הלבנה (ענין שאין אנו נכנסים בו כעת), ונתעורר אותו אדם בתשובה גדולה, **"וחזר בלילה והתפלל ובכה ושב בתשובה"**, **"וחזר ורד צל על ראשו"**, עד שחזר הצל לראשו. ולא נאריך בזה כי הוא מסודות התורה, אך ברוך ה' זכה אותו אדם לשנה טובה ומתוקה.

ומבאר בדברי האריז"ל שביום זה עדיין יש זמן לתשובה. ואף שמוסרים הפתקים למלאכים בחצות הלילה, מכל מקום עדיין לא ניתן להם רשות לבצע השליחות; המלאכים אוחזים הפתקים בידהם וממתנים. וכתב האריז"ל **שבכל יום הושענא רבה יש לך עוד זמן להתפלל ולשוב בתשובה ולהרבות בתחנונים, כדי שהחתימה שבפתק שביד המלאכים תקרע אם אינה טובה, ויכתבו לך פתק טוב.**

יכול אתה לתקן עד שמיני עצרת

ועתה נבין מדוע השתמש הטור בלשון **"הכל הולך אחר החיתום"**, כי עתה הוא זמן מסירת הפתקים שנחתמו ביום כיפור. ובזה יובן טעם ז' ההקפות סביב הבימה, כדרך שהקיפו המזבח בבית המקדש וכנגד חומות יריחו, כי ברצונו לפעול עתה שנה טובה ומתוקה.

ושאל האריז"ל: עד מתי נמשך זמן זה? והשיב שזה נמשך עד שמיני עצרת. וזה לשון האריז"ל: **"צריך להזהר לכוין האדם דעתו במאד מאד בתפילת יום הושענא רבה"**, והוסיף: **"בכל מעשיו ביום ההוא"** - שכל יום הושענא רבה, אף כשעוסקים בפינוי הסוכה לבית ומכניסים צרכי יום טוב, צריך להזהר

מאד. ויש להשמר מאד מכעס ומקפידות, ולהזהר לקבוע עתים לתורה.

וכתב עוד האריז"ל: **"כיון שעדיין יש לו תקנה אז"**, כי יכול אתה לתקן עד שמיני עצרת, ורק ביום שמיני עצרת נותנים רשות למלאכים לפעול ולבצע.

ויש עוד מהלכים בדברי האריז"ל ורבי חיים ויטאל, אך דברים אלו הם "סוד ה' ליראיו". ומכל מקום במה שנוגע לנו בעבודת ה', רואים אנו שנותנים לנו עוד הזדמנות גדולה לפעול ביום קדוש זה.

יסודו של הגאון רבי שלמה קלוגער זי"ע: לעבוד את ה' בשמחה

כדי שנשכיל להבין מעט יותר את ענין ה'חתימה' החוזרת ביום הושענא רבה, בדרך עבודת ה' השווה לכל נפש, נביא את דברי קדשו של גאון ישראל וקדושו, מרן **רבי שלמה קלוגער זי"ע**, בספרו **'קהלת יעקב'** (הושענא רבה, דרוש ד'), המבאר יסוד נפלא המאיר את כל הסוגיא. הוא מביא את הכתוב (דברים כח, מז): **"תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב מרב כל"**.

כבר ביארנו את המובא בכל הספרים הקדושים, כי בעצם סיבת כל התוכחה היא מחמת העוונות והעבירות שעשה האדם. אולם יש להקשות: **מפני מה בא האדם לידי עבירה? מנין הגיע אליו אותו 'רוח שטות' לעבור על רצון הבורא?**

מגלה לנו הכתוב גילוי נפלא: **יען כי לא עבדת את ה' 'בשמחה'**. כל זמן שהאדם עובד את בוראו בשמחה, שורה עליו השכינה. במצב זה, מדוע עדיין ישמע לקול היצר הרע או יכנס עמו בדברים כלל? אך אם חס וחלילה אין האדם

כעת הולך אני לשוב בתשובה פעם נוספת. עתה אזכה לשוב באמת, ועתה אוכל באמת לשבר את גזר הדין, לקרוע את הפתקאות הרעות ולשבר את חומת הסטרא אחרא.

ודוקא משום כך קבעו את 'יום החותם', 'חותם בתוך חותם', דוקא ביום הושענא רבה. כי יום הכפורים היה אמנם חתימה מתוך 'תשובה', אך עדיין חסרה היתה ה'שמחה', והרי אני זקוק ל'תשובת המשקל'.

ועוד זאת: עלי לשוב על שורש החטא, על אשר לא עבדתי את ה' בשמחה. והנה עתה, ביום הושענא רבה, אני עושה תשובה; הן על שורש החטא של חסרון השמחה, והן בזה שאני שב באותו תענוג שבו הטעה אותי היצר לעבור עבירה - באותה התלהבות ממש נגיש אני עתה אל המצוה.

השי"ת יעזור שנזכה להתפלל ולשוב בתשובה מתוך שמחה וטוב לבב, ונזכה לפתקא טבא ומתוקה ולפעול כל טוב!

כפי שכתוב בזוהר הקדוש. מכל מקום, למעשה עשה האדם את העבירה מתוך תענוג מסוים של 'שמחה של שטות'.

והנה ידוע שצריך לעשות 'תשובת המשקל'. כשמתחרט אדם על חטא, עליו לעשות זאת באותו חשק גדול שבו רצה לעשות את העבירה. כשם שהיצר הרע הכניס בו התלהבות לדבר לשון הרע בחפץ לב, או לעשות שאר עבירות בחשק, כך כששב בתשובה, עליו לעשות זאת בחשק ובשמחה.

ומתי הוא זמן השמחה?

"זמן שמחתנו" כעת לעשות תשובת המשקל

ידוע לכל כי חג הסוכות הוא "זמן שמחתנו". אומר רבי שלמה קלוגער: **לאחר שעברתי את כל ימי החג ונספגה בי שמחת החג, ואחזתי בשמחה של מצוה עד שאני מלא עתה בשמחה ותענוג -**

עובד את ה' בשמחה, אלא הוא שרוי בעצבות או במרה שחורה, אזי יש ליצר הרע שליטה עליו. אז נכנס בו רוח שטות והיצר יכול להתחיל לבלבל את דעתו, כיון שכבר לכדו ברשתו.

ומה היא העצה?

העצה היא כי צריך לשוב בתשובה על שורש החטא, והתשובה על השורש היא לעבוד את ה' בשמחה.

אומר רבי שלמה קלוגער: ביום הכפורים אמנם עשינו תשובה, אך אף אם שבנו על כל העבירות, עדיין לא שבנו על 'שורש החטא' - על כך שלא עבדנו את הבורא בשמחה.

עוד הוסיף רבי שלמה קלוגער, כי העבירות שעשה האדם באו מחמת שהיצר הרע בלבד דעתו והראה לו כאילו יש בעבירות ח"ו 'געשמאק' - תענוג, בעוד אנו יודעים שכל חיות התענוג של העבירות גזולה היא מהקדושה,

שמיני עצרת ושמחת תורה

סוד השמחה: יו"ט המיוחד לבעלי תשובה

שבעצרת הכל מודים דבעינן 'לכם', וצריך לאכול סעודה לפי שהוא "יום שניתנה בו תורה" - ופירש רש"י שם שצריכים אנו להראות גילוי שגם הגוף שמח בזה שקבלנו את התורה, והגוף שש ושמח ב"אשר בחר בנו מכל העמים".

מה מתוק ומה נעים להיות יהודי, ומה מתוקה היא תורתנו הקדושה, "כי לקח טוב נתתי לכם", "שישו ושמחו בשמחת תורה",

הנה חג השבועות הוא 'זמן מתן תורתנו', וסופרים אנו ימי הספירה, כדברי בעל החינוך והראשונים שמונים אנו יום אחר יום מרוב חיבתנו ותשוקתנו להגיע ליום קבלת התורה, ונעורים אנו כל הלילה לעסוק בתיקון ליל שבועות.

ואף על פי כן, אפילו בחג השבועות שהוא יום מתן תורה ויש בו מצוה לקבוע סעודה - כדברי חז"ל במסכת פסחים (נה):

ההפך שבין חג השבועות לשמחת תורה

יום הקדוש שמיני עצרת ושמחת תורה הוא יום שמחה וחדוה לכלל ישראל, אשר בו ישישו וישמחו אנשים נשים וטף יחדיו.

וביום קדוש ושמח זה, אשר השמחה נשפכת על כל אחד ואחד, יש לנו להתבונן: **במה נשתנה שמחת תורה מחג השבועות?**

וביאר ה'חתם סופר': **מהו הסוד בזה לבעלי תשובה?**

הנה בחג השבועות ניתנו לנו לוחות ראשונות, אך ידענו מה שאירע ב"ז בתמוז. ואף ש"שברי לוחות מנחות בארון", ואדרבה, לשיטת רש"י לפי הגמרא במסכת סוטה יצאו שברי לוחות עם בני ישראל למלחמה.

(והנה הרמ"ע מפאנו כתב שהלוחות נשתברו לשש מאות אלף רסיסים, ואף שהאותיות פרחו באויר נשארה ה'רשימה' חקוקה בלבבות. מכל מקום, השגת לוחות ראשונות בשלמותן אבדה מאתנו, ואף שנשארו רוסים ואנו מתפללים "חדש ימינו כקדם", למעשה אבדנו השגה נוראה של לוחות ראשונות).

אולם, אומר ה'חתם סופר', ביום הכיפורים הרי ידענו מה שאמרה המשנה במסכת תענית (פ"ד מ"ח) "לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכפורים". ואמרו בגמרא שיום כיפור הוא ב' עניינים: **יום מחילת עונות וגם יום שניתנה בו תורה**, שבו ניתנו לנו לוחות שניות.

דהנה כיוון שביום הכפורים מתענים אנו, אין אנו יכולים לשמוח בשמחה שלימה בלוחות השניות. ועל כן בא יום שמחת תורה, שבו אין אנו מתענים, ואז אנו שמחים בלוחות השניות אשר קבלנו ביום הכפורים.

לוחות אלו, הלוחות השניות, נתנו ביחוד עבור בעלי תשובה, לוחות שנתנו יחד עם מה שאמר הרב"ש "ויאמר ה' סלחתי כדברך". כשנכנסים להתפלל בבית המדרש ביום הקדוש דיום כיפור, פותחים ב"אשרי" ובפסוק "ויאמר ה' סלחתי כדברך". ביום זה נתן הקב"ה למשה רבינו את הלוחות השניות, וביום זה אמר הרב"ש: **הגני נותן שוב את הלוחות, הגני נותן שוב את התורה לבעלי תשובה**. אך כיוון שיום הכיפורים הוא

ואם נשאל אדם פשוט, שאינו בעל השגה בעבודת השם, באילו ימים בשנה אתה שמח באמת ברוחניות, בתורה ובמצוות? ישיב שישנן שתי פעמים בשנה שמרגיש הוא כן במיוחד: **בפורים ובשמחת תורה**. ואם נשאל בעל תשובה שקרבוהו לתורה והוא בא לבית המדרש בכל שבת, ועורך סדר פסח, ושומר שביעי של פסח ותיקון ליל שבועות, ראש השנה ויום הקדוש, סוכות ושמחת בית השואבה – אם נשאל אותו איזה יו"ט פועל בו שמחה עצומה עד למאוד? (ומדובר בבעל תשובה שעדיין רחוק הוא ורק עתה מתחיל לשוב לדרך הקדוש), ישיב פורים ושמחת תורה. **בפורים שמחת תורה, ההקפות והשמחה פועלים גם על בעל תשובה שעדיין רחוק הוא מההשגת התורה והמצוות.**

שמחת תורה: יו"ט המיוחד לבעלי תשובה

ויש להבין מהו הסוד הנשפע ביום זה שגורם שמחה גדולה כל כך ביום שמיני עצרת ושמחת תורה.

והנה מרנא ה'חתם סופר' זי"ע בדרשותיו (דרוש ה' ודרוש ט' לשנת תקפ"א ועוד) גילה לנו סוד הדבר, **שמחת תורה הוא יו"ט לבעלי תשובה**.

זהו יו"ט שכלל ישראל כולם יש להם שייכות עמו. יו"ט הוא שאפילו מי שלא למד, או מי שלמד אך עדיין חסר לו בהשגות התורה, בא יום שמחת תורה ואומר לו: **"בא ונשמח עם התורה, יום זה מיוחד עבורך"**

יום זה נועד לאנשים נשברים הרחוקים מהשגות בתורה. שמחת תורה קורא להם: **"בא ונשמח, ומכאן זה תזכו להתחיל ללמוד מסכת אחר מסכת, ענין אחר ענין, וספרי מוסר, ותזכו לפקודי ה' שרים משמחי לב"**.

"שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב", "פקודי ה' ישרים משמחי לב". ועושים סעודה בשבועות להראות שהגוף מודה שאין שמחה בעולם כשמחת התורה.

אך עם כל זה, בחג השבועות לא מצינו שעושים ריקודים ומחולות לכבודה של תורה. אדרבה, רואים אנו שבשבועות בעת העליה לתורה, מזדקקים לכבד אדם מכובד או תלמיד חכם בעליית 'עשרת הדברות' (כדא' במגן אברהם' סי' תכ"ח בשם בעל 'נסת הגדולה'). ובפרט בהפסרת 'מעשה מרכבה', איתא בפוסקים שיש ליתנה לאדם גדול (כדא' בשל"ה הקדוש ובבאר היטב, ע"ש).

משא"כ בשמחת תורה, רואים אנו הנהגה נפלאה. הרמ"א (סי' תרס"ט) הביא מתשובת הריב"ש, **שנותנים עליות לכל הקהל**. ואף שכל השנה אין חוזרים על קריאת הפרשה, כאן חוזרים וקוראים "וזאת הברכה" פעם אחר פעם. עד כדי כך שהביא הרמ"א מדברי המהר"ל ועוד, שאפילו הנוערים והקטנים עולים לתורה. והנה בכל השנה אין מעלים קטן לתורה, אך כאן מעלים אף את הקטנים והם אומרים 'ברכו'.

ויתירה מזו, המנהג הוא שמביאים כל הטף אצל בעל הקורא, והעולה לחתן כל הנוערים מברך עמהם יחד ואומרים פסוק 'המלאך הגואל'.

הרי לנו שבשמחת תורה השמחה היא בדרגה עליונה יותר בבחינת התגלות, עד שיש הלכות שאין נוהגים בהן בכל השנה, ורק בשמחת תורה נוהגים כן מצד שמחת התורה. וידוע מה שהביא ה'מגן אברהם' מהראשונים, שאפילו הריקודים – שבזמניהם היו ריקודים בתנועות מיוחדות והיתה עליהם גזרה משום "מתקן כלי שיר" – מכל מקום בשמחת תורה התירום (עיי' מג"א בשם מהר"ק, מובא בדרכי משה, ועיי' מש"ב ובשע"צ).

יום תענית ויש בו ה' עינויים, מגיעים ימי שמחת תורה ושמייני עזרת, ואז אנו שמחים בתורה שנתנה לנו בעלי התשובה. עבור זה שלא למד בהתמדה כל השנה, עבור זה שלא סיים מסכתו, עבור זה שבעונותיו שוחח בתוך הלימוד, או עבור זה שבעונותיו לא השכים קום באשמורת הבוקר - בא יום שמחת תורה ואומר: **נותנים לנו שוב את התורה! ובפרט עבורך, אתה שלא למדת בהתמדה כל השנה, עבורך הוא ביחוד שמחת תורה, כי שמחת תורה הוא במיוחד עבור הלוחות השניות ועבור הבעלי תשובה.**

והנה ה'חתם סופר' האריך בדרושו בדרכים נפלאים, ועוד חזון למועד. כעת נביא רעיונות נשגבים, רעיונות קדושים מאת ה'שפת אמת' זי"ע, שהולך בדרכו של ה'חתם סופר', שביום שמיני עזרת ושמחת תורה שמחים בלוחות השניות, בתורה שנתנה לבעלי תשובה. נראה דברים נשגבים אשר גילה לנו השפת אמת, ונשאב מהם חיזוק רב ללמוד התורה בהתמדה, להדבק ולשמוח בתורה הקדושה, ולזכות ל"ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כלכם היום".

החסד כעת נתינת הלוחות השניות

נפתח בדברי קדשו של השפת אמת משנת תרל"ט. נקדים הקדמה עם כמה שאלות, ואחר כך נראה דבריו הקדושים בפנים, בחי "אותיות מחכימות".

הנה ידענו כי הלוחות הראשונות אבדו לנו בשבעה עשר בתמוז. ואיתא בחז"ל שהלוחות הראשונות נתנו בפומבי, ועל כן שלטה בהם עין הרע.

ויש לשאול: מהו הביאור שבלוחות השניות נתקיים הדבר?

אמרו לנו חז"ל שהלוחות השניות נתנו **'בהסתר'**. הקב"ה נתנם למשה רבינו ביום הכפורים, ומשה רבינו הורידם לכלל ישראל ממחרת יום הכפורים, וכיוון שהיה באופן צנוע ובסתר, לא יכלה עין הרע לשלוט בהם.

עין הרע שר האומות שאינם רוצים לעמוד

והקשה ה'קדושת לוי' זי"ע (בדרוש לשבועות): **מי נתן את העין הרע? ממי היא באה?**

ואמר הקדושת לוי שבאה מאומות העולם. והטעם שנתנו עין רעה הוא מפני שהקב"ה ביקש מהם לקבל את התורה והם לא רצו. וכאשר בני ישראל קיבלו את התורה, היתה להם עין רעה. כדאי' בחז"ל בשבת (פ"ט), הר סיני "שירודה שנאה" הגויים שונאים ומקנאים את ישראל.

ביאור הדברים: האומות סברו שאין איש יכול לקבל את התורה. מחד גיסא ידעו שהתורה הקדושה היא האוצר הגדול ביותר והעסק הטוב ביותר לאדם, כדכתיב "כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו". הרבוש"ע אמר שהתורה היא המציאה הטובה ביותר, והאומות ידעו זאת.

ומדוע לא קבלוה אם כן?

התשובה היא כי לא היו מוכנים לשלם עבורה - לא חפצו לעמוד בה. שאלו "מה כתיב בה?", וכאשר אמר להם הרבוש"ע שצריכים לפרוש מתאוות המדומות והמאוסות, דמו בנפשם שאין כח להתגבר עליהן, ואמרו שאינם יכולים.

מחד גיסא השתוקקו מאד לתורה כי היא הטובה מכל - "פקודי ה' ישרים משמחי לב", "שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב" - והמקבלים את התורה הם 'בני מלכים'. אך מאידך גיסא לא

היו האומות מוכנים לעמוד נגד יצרם. וסברו שכשם שבני ישמעאל ואדום אינם יכולים לקבלה, כך לא תקבלנה שום אומה בעולם.

ופתאום! שומעים הם קול 'נעשה ונשמע'... שמעו רעשים גדולים בעולם עד שסברו שבא מבול לעולם. רצו כולם אצל בלעם הרשע ושאלו: "הקב"ה מביא שוב מבול לעולם?" אמר להם בלעם הרשע: "לא! ה' למבול ישב", אלא ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום. הקב"ה נתן את התורה לבני ישראל, זהו הקול אשר אתם שומעים".

אז נתקנאו האומות מאד בישראל. קינאו שזכו בני ישראל לתורה מאירה כזו, ושהיה להם כח לומר 'נעשה ונשמע'.

כפי שמצינו בגמרא (שבת פ"ח) במעשה באותו צדוקי שראה את רבא לומד בתענוג גדול עד שיצא דם מאצבעותיו, אמר לו: **"עמא פזיזא, עדיין בפזיזותיכּו קיימיתו, דקדמיתו פומייכו לאודניכּו"** - עדיין אתם מחזיקים באותו תוקף של 'נעשה ונשמע' שהקדמתם פיהם לאזניכם. הצדוקי פשוט יצא מקנאה. ואומר הקדושת לוי: **קנאה זו היא שנתנה עין הרע בלוחות הראשונות.**

האם שאף את אומות העולם בלוחות השניות?

ויש לשאול: **בלוחות השניות, כשבאים לתת שוב מתן תורה, לכאורה היו צריכים שוב לחזור אצל אומות העולם ולשאול אותם "מה כתיב בה?"** אם הפשט הוא שכבר אין לוחות ראשונות כי חטאו ישראל וצריכים כעת לוחות שניות, לכאורה היו צריכים לשאול שוב את האומות אם חפצים הם בהן כעת!?

ענין חג הסוכות ושבעים הפרים: ההפרש בין ישראל לעמים

והנה יש להתבונן, אם פשט הדברים הוא שיש כאן ענין של מתן תורה, אם כן צריך לשאול לאומות העולם אם רצונם לקבל התורה, כפי ששאלו אותם קודם מתן לוחות ראשונות.

אומר על זה השפת אמת, שבאמת שואלים אותם גם עתה. שבחג הסוכות מקריבים שבעים פרים, וכדאיתא בגמרא במסכת סוכה שהם כנגד שבעים אומות העולם, והוא טובה עבורם להוריד להם שפע. ואמרו במדרש שאילו היו אומות העולם יודעים כמה טובה הם מקבלים מן המקדש, לא היו מחריבים אותו לעולם, אלא היו מעמידים שומרים וגדודים למנוע שריפת בית המקדש.

נמצא שבחג הסוכות מקריבים שבעים פרים המתממטים והולכים בכל יום כנגד שבעים אומות, ועל ידי זה הם מקבלים שפע.

אך כאן יש להתבונן: הרי רואים אומות העולם שבזכות בית המקדש והקרבנות יורד להם כל השפע, והתורה והמצוות הם "משוש כל הארץ", וא"כ למה אין הם באים לפני הסנהדרין לבקש להתגייר ולהתחבר לישראל? למה אין הם חפצים ללמוד ולהתפלל, אחר שרואים שכל חיותם תלויה בה? אלא --- שהם לוקחים את השפע ובורחים להם...

וזל"ק של השפת אמת: "לכן יש מקודם ימי הסוכות פרי החג, הכל שלא ישליט עין הרע". בחג הסוכות מקריבים את הפרים ושוב שואלים אותם אם חפצים הם בתורה, אלא שכאן מתברר שאין הם מעוניינים בה כלל. ועל ידי שהם מבזים את התורה ואינם מחשיבים אותה, אין להם כוח להטיל עין הרע בשמחתנו.

שנה ושנה; בכל שנה יש בחינת מתן תורה בחג השבועות, ובכל שנה יש בחינת מתן תורה ביום הכיפורים.

בחג השבועות מתן תורה הוא רמז למדרגה ראשונה של צדיקים גמורים. ועל כן בשבועות, כשצריכים לעלות לקריאת "עשרת הדברות", נהגו לתת עליה זו לתלמיד חכם, וכן קריאת "מפטיר דמרכבה" אינה ניתנת אלא לתלמיד חכם, ואין כל הקהל עולים לתורה בשבועות. אבל ביום הכיפורים ובשמיני עצרת חזינו ענין אחר.

אחר ימי הדין, כשבני ישראל 'שבים בתשובה', הם זוכים לבחינת 'לוחות אחרונות'. אלא שאומר השפת אמת שהם ניתנים בהסתר. ודבר זה שניתנו לוחות שניות ביום הכיפורים אינו מפורש בתורה בפירוש, אלא הוא רמוז בחשבון הימים.

מחשבון ג' פעמים ארבעים יום שעלה משה למרום, נמצא שסוף ארבעים יום האחרונים היה ביום הכיפורים, כדאיתא בגמרא בסוף מסכת תענית ובדברי רש"י ותוספות והרשב"ם בבבא בתרא, אלא שהדבר הוא בבחינת הסתר. ומשום הכי לא נתפרש בתורה בפירוש, וגם היא באה על ידי ההסתר בימים הנוראים שהם ימי הדין, ועל זה נאמר "בכסה ליום חגנו", שהדבר "מכוסה ונעלם".

וכעין זה הוא ענין שמיני עצרת ושמחת תורה, שאינו מפורש בתורה בפירוש. ואף כל ענין שמחת תורה והשמחה שאנו שמחים בה, לא נזכר בפירוש בתלמוד בבלי וירושלמי, לפי שהוא בהסתר ובצנעה, כדי שלא תשלוט בו עין הרע של האומות.

בפשטות התשובה לזה היא, שכיוון שהאומות גרמו שתשלוט עין הרע בלוחות הראשונות, אין מחויבים ללכת לשאול אותם "מה כתיב בה?". אך בא השפת אמת ומגלה לנו, שאכן שואלים את אומות העולם "מה כתיב בה?", אלא שהאומות מוסיפים לומר שאינם רוצים בה.

תחילה נראה היסודות בפנים דברי קדשו של השפת אמת.

יסוד ראשון: ביום שמחת תורה באים אנו לשמוח על הלוחות השניות, שהם לוחות השניות השייכים לבעלי תשובה. לוחות אלו נתנו בסתר ביום הכפורים, יום הקדוש, ונתנים לנו בכל שנה ושנה מחדש. ומשום שנתנו בחשאי ובסתר, אין עין הרע שולטת בהם כלל.

ואחר כך נראה **יסוד שני:** ששואלים את העובדי כוכבים על הלוחות השניות אם רצונם לקבלם, והם משיבים שאין רצונם בהם. ונראה היאך ששואלים אותם בכל שנה ושנה.

ב' בחינת כמתן תורה בכל שנה ושנה

איתא בשפת אמת פרשת פנחס (שנת תרל"ט): "**והנה חכמים קבעו בשמיני עצרת שמחת תורה, ונראה שהוא רמז ללוחות אחרונות.**" והנה בלוחות ראשונות נאמר שהיו בקולות, ומשום הכי שלטה בהן עין הרע, וכלל גדול הוא ש"אין לך יפה מן הצניעות". ועל כן נתן הקב"ה את הלוחות האחרונות ביום הכיפורים בצנעה.

והוסיף עוד, שביום הכיפורים נתרצה הבורא יתברך לבני ישראל והוריד משה רבנו ע"ה לוחות אחרונות, שכן אז נתקבלו תשובתם של ישראל ונאמר "ויאמר ה' סלחתי כדברך". ואומר השפת אמת ששני ענינים אלו נעשים בכל

נמצאו בדברי השפת אמת **שני טעמים** למה אין עין הרע שולטת בלוחות שניות: **האחד**, לפי שהם בבחינת הסתר, ושמחת תורה לא נתפרשה בבבלי וירושלמי. **והשני**, שעל ידי שאומות העולם עצמם מבזים את התורה בחג הסוכות, בטל כוחם להזיק בעין הרע.

"עכבו עצי יום אחד": סעודת המלך עם בניו

עוד אומר שם, שכל אחד מאומות העולם שמח בחלקו הגשמי, ובבוא חג הסוכות הם חוטפים לעצמם את השפע היורד לכל השנה, ומיד הולכים להם לדרכם ואין חפצם להישאר עוד. אבל **בני ישראל, עיקר שמחתם היא בתורה שהיא כוללת כל החיים, ועל כן אומרים לפני הבורא יתברך שאין רצונם ללכת, אלא נשארים בבית המקדש ליום נוסף.**

וזהו סוד המדרש "עכבו עלי יום אחד", שהקב"ה אומר לישראל שקשה עליו פרידתם ומבקש שיישאר עמם עוד יום אחד. האומות, בסיום ימי החג, הולכים לביתם ואין הם שומעים את קריאת "עכבו עלי", כי אין הדבר מעניין אותם. אבל בני ישראל נשארים לשמוח עם התורה הקדושה.

וסיים השפת אמת, שכעין זה מתקיים בכל שנה בחג הסוכות, שיש קצת התקרבות לעיני האומות על ידי שבעים הפרים, אלא שכשרואה הבורא יתברך שאין בהם ממש ואין פניהם לרוחניות, הוא מחזיר את כל השפע והברכה לבני ישראל.

הרי איתא כאן בשפת אמת חידוש נפלא: דאפילו השפע הגשמי אשר רצון השי"ת ליתן לאומות העולם, מכל מקום עיקר ושורש השפע יומשך לישראל, והעמים לא יקבלו אלא ה'תמצית' בלבד...

והוסיף עוד: כיון שאין בני ישראל חוזרים לבתיהם במוצאי חג הסוכות, אלא נשארים ליום שמיני עצרת בבית המקדש, הרי זה ממש ענין שמחת תורה. וביאר שיש ב' פירושים בשם "שמחת תורה": **האחד - שאנו שמחים עם התורה, והשני - שהתורה שמחה עמנו.**

וכמפורסם בדברי ה'בית הלוי' ועוד על הלשון "שישו ושמחו בשמחת התורה" - מהו ביאור הלשון "בשמחת התורה"? דמשמע שהתורה עצמה היא השמחה עם מי. והתירוץ בזה, שאנו שמחים עם התורה, וגם שמחים אנו "בשמחת התורה", היינו במה שהתורה שמחה עם בני ישראל. ועל מה היא שמחת התורה? על אשר הקדימו ישראל "נעשה" ל"נשמע".

וכה דברי קדשו של השפת אמת: **"שהתורה שמחה במה שנבחר כי בני ישראל נאמנים ונבחרים להשם יתברך"**, שהתורה שמחה על אשר בני ישראל המה נאמנים ונבחרים להשי"ת, ומוכנים לקיים התורה באמת ובתמים בבחינת "נעשה ונשמע".

שמיני עצרת: בחינת עולם הבא ונן עדן

ממשיך השפת אמת ואומר. יום שמיני עצרת הוא היום השמיני. והנה ידוע כי שבעת ימי סוכות הם כנגד ז' ימי הבנין, שהם ימי הטבע. ואף שיש בהם ששה ימי חול ושבת קודש שהיא למעלה מן הטבע, מכל מקום נקראים הם בשם ז' ימי הבנין. אולם כשבא יום שמיני עצרת, היום השמיני, הרי הוא רמז לעולם הבא. והביא בזה בשם זקינו הקדוש ה'חידושי הרי"ם' זי"ע שקיבל מהרבי ר' בונם מפרשיסחא זי"ע, שיום זה הוא בחינת "מצוות בטלות לעתיד לבוא".

וביאור הענין: בחג הפסח יש

מצות אכילת מצה וד' כוסות, הגדה וסדר הלילה עם כל מצוותיו. בחג השבועות יש מצות שתי הלחם והקרבנות, וכן מצות סעודת יו"ט. בראש השנה תוקעים בשופר. ביום הכיפורים מתענים ומתפללים חמש תפילות ויש בו חמשה עינויים. בחג הסוכות יש מצות סוכה וד' מינים. אולם כשבא יום שמיני עצרת, אין בו שום מצוה מיוחדת, אלא מצות שמחה בלבד, כדרשת חז"ל מהכתוב "והיית אך שמח". ומילת "אך" באה למעט, להורות שאין עושים שום מצוה מיוחדת אחרת, אלא שמחים בשמחה פשוטה.

וכותב השפת אמת: כי זהו רמז לעתיד לבוא שמצוות בטלות, והיא בחינת עולם הבא. וכמו בגן עדן שאין מקיימים שם המצוות בפועל כבעולם הזה, אלא היא בחינה עליונה ורמה יותר. ואמר השפת אמת: **זהו ענין שמיני עצרת.**

וידוע שבעולם הבא אין לאומות העולם שום שייכות, ו"אין מגע נכרי כלל". ובעולם הבא אין לסטרא אחרא שום אחיזה, כדאמרין "כי תעביר ממשלת זדון מן הארץ". וידוע שכל העכו"ם וכל הסטרא אחרא יתבטלו אז כליל, כדאמרין ב'עלינו לשבח': "והאיללים כרות יכרתון, לתקן עולם במלכות שדי". ואז יהיה "כעשן תכלה", שהכל ישרף ויכלה לגמרי. וזהו הנעשה ביום שמיני עצרת.

שמחת לוחות שניות בלא עין הרע

ושאל השפת אמת: במה זכינו לכל זה? והשיב: על ידי שקיבלנו לוחות שניות ביום הכיפורים. ועל ידי שבחג הסוכות ניתן השפע לאומות העולם בע' פרים וביקשו מהם להישאר, אך הם הלכו להם ורק אנו

נשארנו ליום שמיני עצרת - בזה זכינו לשמחת תורה שהיא בבחינת עולם הבא. ואמר **"ואין מגע נכרי כלל"**, שאין האומות יכולים עוד להטיל עין רעה.

ובזה יובן מדוע שמחים בשמחת תורה יותר מאשר בחג השבועות. והתירוץ הוא, כי בחג השבועות (בלוחות ראשונות) עוד היתה שליטת עין הרע מאומות העולם, אבל בלוחות שניות שניתנו לבעלי תשובה, אין להם עוד שום שליטה עליהם.

ועל כן הכל שמחים ביום זה. אף מי שלא זכה ללמוד בהתמדה כל השנה או שלא השכים לעבודת הבורא, **כיון שרוקדים כעת בשמחת תורה עם הלוחות שניות השייכים לבעלי תשובה, יכול כל אחד ואחד להשתתף ולשמוח עמהם.**

ונביא עוד לשון קדשו של השפת אמת (משנת תר"מ): **"ולכן אחר הסוכות שמחת תורה, כמו שכתוב נגילה ונשמחה בך"**. וביאר השפת אמת ענין זה: **"שכל האומות לוקחים כל אחד שר שלו חלקו" - שכל האומות נוטלים שכרם מחג הסוכות, ובמקום להישאר בבית**

המקדש, כתב השפת אמת: **"והולך לו"**, שהולך לדרכו. אבל בני ישראל אומרים: רבוש"ע, **"אין אני חפץ טוב ממך"**. ואנו אומרים **"נגילה ונשמחה בך"** - שרצוננו להישאר ביום שמיני עצרת, כשהקב"ה מזמיננו בהזמנה פרטית להישאר עמו ולקבל התורה.

וזהו שכתב השפת אמת: **"הביאני המלך חדריו הוא בסוכות, שניתן להם רשות ליטול כל אחד מה שרוצה"**. שכל אחד יכול ליטול, אך העכו"ם הולכים להם. ובני ישראל **"נמשכים אחרי יתברך בלבד, כמו שכתוב נגילה ונשמחה בך"** - ומילת "בך" היא בגימטריא כ"ב, כנגד כ"ב אתון דאורייתא.

סיכום: התחזקות להבא מכוח התשובה

ביום קדוש זה מגלים לנו החתם סופר והשפת אמת, כי כשם שמתן תורה של חג השבועות חוזר וניעור בכל שנה, כך גם **הלוחות שניות שניתנו לבעלי תשובה ביום הכיפורים, חוזרים וניתנים בכל שנה ושנה**. וכעת ביום שמיני עצרת ושמחת תורה, אנו שמחים על

הלוחות שניות שניתנו לנו כבעלי תשובה. ורק שביום הכיפורים א"א לאכול שהרי מתענים, אזי שמחים בשמיני עמרת ושמח"ת, ועוד אנו ממתנים כל ימי חג הסוכות. לראות אם האוה"ע רוצים התורה. וכשבורחים להם ביום הושענא רבה אזי אנו נשארים לבד, ושמחים עם הקב"ה לבד, כדא" בזהר הק'.

וע"כ צריך כל אדם להתחזק ולא להביט על העבר - אף אם לא היה מתמיד בלימודו או לא למד ב'פלייסיג' כראוי - אלא יביט על העתיד. כי הלוחות שניות ניתנו לבעלי תשובה להודיענו כי אמר רבנו של עולם: **"כל אחד ואחד יכול לשוב בתשובה וכל אחד יכול להצטרף לשמחה!"**

ובעזרת השם נזכה לשמוח בתורה, "שישו ושמחו בשמחת התורה", ונזכה להבטחה של "לא ימושו מפִּיךָ ומפי זרעך ומפי זרע זרעך אמר ה' מעתה ועד עולם".

א גוט קוויטל און א לעכטיגע יאָר!

אור נפלא בהקפות הקרושות • כל אדם יכול לאחוז באור עליון זה

הכל מרקדים!

ביום שמחת תורה נקבצים ובאים הכל לבית המדרש - אנשים, נשים וטף - וכלם משתתפים בשמחה הגדולה. הנה בשמחת בית השואבה נאמר "חסידי" ואנשי מעשה היו מרקדים לפניו", וכפי שפסק הרמב"ם בסוף הלכות לולב, שרק האנשים החשובים ותלמידי חכמים היו מרקדים שם.

אולם כשמגיעים לשמחת תורה, הכל מרקדים. התלמיד חכם והרב, יושב הכולל ומגיד השיעור, הגבאי וראש הקהל, בעל הבית, הרצען והחייט - כלם מרקדים בשמחת תורה. אור שגב ונהורא עילאה מאירים אז, והשמחה גדולה עד מאד שכל אחד ואחד שש ושמח בה.

מדוע לא נזכר ענין שמחת תורה בתלמוד בבלי וירושלמי?

והנה יש להקשות בזה קשיא: מדוע לא מצינו בכל התלמוד בבלי והירושלמי שיכתבו אודות היום הקדוש והנורא הזה, יום שמחת תורה, ששמחים בו עם התורה?

וכפי שנראה להלן, לא נזכר ענין זה אלא פעם אחת בזוהר הקדוש, ובעיקר הובא בדברי הראשונים והאחרונים; הרי זה מנהג כלל ישראל, אך בבבלי וירושלמי לא נזכר. וכאמור, אף בזוהר הקדוש, שבו נתגלו סודות התורה, לא נזכר

הדבר אלא פעם אחת ובקצור נמרץ ביותר.

"טעמא בעי", ונבוא להרחיב מעט בענין זה.

אם ישאלו לאדם: איזה יום בשנה הוא היום השמח ביותר עבורך שבו אתה 'שמח במצוות'? מתי הוא היום, פעם אחת בשנה, שבו אתה מרגיש התרוממות ונהרה? מתי יש יום אחד בשנה שבו אתה שרוי בשמחה אמיתית וחדוה גלויה? כל אדם ימנה את הימים טובים, ולאחר מכן יצביע על שני ימים בשנה: פורים ושמחת תורה. אלו הם שני הימים שבהם כל הקהל שרויים בשמחה אמיתית ומרקדים "שישו ושמחו בשמחת התורה".

נצייר בנפשנו בעל תשובה שמקרים אותו לצור מחצבתו, ומביאים אותו לבית המדרש ביום השבת, ולאחר מכן ביום טוב - בפסח, בשבועות ובסוכות - ולבסוף מביאים אותו בשמחת תורה. אם ישאלו לבעל תשובה זה: "ממה נתפעלת ביותר?" מסתבר שיהיה מענה פיו: **שמחת תורה** **היא דבר הכובש את לבו של אדם בצורה נפלאה.**

היינו, שמכל השבתות והימים טובים שבכל השנה, אם ישאלוהו: "ממה נתרגשת ביותר? היכן חשת את מירב ההתרוממות, השמחה והאור בבית המדרש?" - ומדובר כאן בבעל תשובה שעדיין רחוק הוא ממדרגת "קרבת אלקים לי

טוב" - ישיב הוא: "שמחת תורה". ואם כן, יום גדול כזה היה ראוי להיות מרומז, והיה מן הראוי שיכתבו חז"ל דפים שלמים על גודל מעלת יום שמחה זה.

הנה מצינו בשמחת בית השואבה, שעצם השמחה לשמוח שם היא לדעת חלק מהראשונים מצות 'שמחת יום טוב', וכן היא שיטת הרמב"ם.

אולם רש"י סובר שהשמחה היתה על קרבן התמיד, וכמבואר בראשונים ובאחרונים שכל השמחה לא היתה אלא 'הכנה' למצוה. ואף על פי כן, האריכו חז"ל בפרק שלם ובדפי גמרא רבים לתאר את הנעשה שם בשמחת בית השואבה, אף שלא היתה מצוה בפני עצמה אלא שמחה של 'הכנה' לשאיבת המים.

ועם כל זה האריכו חז"ל כל כך, והשמחה היתה גדולה עד שבבית המקדש בנו מקומות מיוחדים לנשים, והגמרא דנה שם כיצד הותר לבנות שם. מכל מקום, בדברי חז"ל מובא כל ענין השמחה שם באריכות, אף שלא היתה אלא הכנה למצוה.

אבל כאן בשמחת תורה, שהיא מצוה לשמוח בתורה ומנהג ישראל סבא הוא, אף שאין לנו בית מקדש, ובשמחת תורה אין המרקדים רק חסידים ואנשי מעשה אלא כל העם מקטנם ועד גדולם - הלא דבר הוא, מדוע לא נזכר הדבר בדברי חז"ל?

בספר 'משימי' דרבי תנחום' מובאים מנהגי הקודש של הרב **הזקן מסטוטשין** זי"ע. הוא מספר שם שבעת ההקפות היתה עבודה שאין אנו יכולים לצייר ולשער במוחנו, כפי שהיה אצל הצדיק מסטוטשין.

ומסופר שם שבאו ואמרו להרב מסטוטשין שהנשים בעזרת הנשים למעלה הרימו את המחיצות, את הפרוכת (וכמובן שלא היתה כאן שאלה מצד הדין, אלא מצד החומרות הנהוגות אצל רבותינו הקדושים בענין זה, על כן שאלוהו). השיב להם הרב מסטוטשין שיניחו להן, ועיקר הקפיצא תהיה שלא יכנסו לתוך בית המדרש, וביאר דבריו: **מההקפות המאירות הללו שואבות הנשים הצדקניות חיות לכל השנה כולה.**

ואם כן שוב קשה קשיא עצומה: אם ההקפות הקדושות כה גדולות הן ויש בהן אור כזה, שאפילו הנשים הצדקניות שפטורות מתלמוד תורה באות לבית המדרש ומביטות בהקפות, ודבר זה נותן להן חיות לכל השנה כדי שיוכלו לחנך בניהן ולעמוד על המשמר שבעליהן יוכלו לשבת וללמוד בבית המדרש - אם כן מדוע לא נכתב דבר כזה בדברי חז"ל?

ביאורו של הרה"ק בעל התניא זי"ע: ענין השמחה

בא הרה"ק 'בעל התניא' זי"ע ומגלה לנו סודות נפלאים. וכדי להבין דברי קדשו, נקדים לבאר כמה משלים, כדי שנוכל להכנס מעט בבחינת 'אפס קצוה' להבין מה רצה בעל התניא לגלות לנו בזה.

נצייר בנפשנו אדם שבמשך השנה שרוי במצב של שמחה: כגון שהיה לו שבוע מוצלח בעסקיו, והוא שמח עד מאד. הוא נכנס

לבית המדרש, אך כמעט ואין איש המכיר בו דבר.

האדם המתפלל לצדו בבית המדרש, שכנו או ידידו, מבחין בליל שבת כי 'פניו צהובות', והוא שמח יותר מהרגיל. שואל הוא אותו: "האם אירע דבר מה?" שואלו חברו: "מדוע אתה שואל?" משיב הוא לו: "רואה אני שרוחך טובה עליך ביותר בליל שבת זה". אומר לו חברו: "כיון ששאלת אומר לך: ברוך ה', היה לי שבוע מוצלח בעסקים. ודי בזה, כי שבת קודש היא, והשי"ת יעזור הלאה".

בשבוע שלאחריו נכנס לבית המדרש בליל שישי, ויהי ככלותו ללמוד, ניגש אליו חברו פתאום ויאמר לו: "מה זה ועל מה זה?" השיב לו: "למה זה תשאל?" ענה לו: "הלא ידעת, פניך מאירות בשמחה ונהרה". פתאום ניגש אליו חבר אחר ואמר: "יענקל, מדוע פניך מאירות כל כך?" ושוב בא משה ואמר: "מה קרה כאן? פני יענקל צהובות ומאירות, מה פשר הדבר?" אמר להם: "שמעו נא חבריי, כיוון ששאלתם אגיד לכם, רואה אני שהדבר ניכר... ברוך השם קנתי בית חדש במקח השווה".

נעמוד כאן ונתבונן בנעשה. **מה החילוק בין שבוע העבר לשבוע זה?**

בשבוע העבר היתה זו שמחה קטנה, ולא הכירו בה כמעט. השבוע, כיוון שקנה בית במקח טוב, גדלה שמחתו. וכיוון שגדלה השמחה, התחילה להאיר בתוקף עד שכל הסובבים אותו יכלו לראותה.

אולם, עדיין שמחה "רגלית" היא. מהי שמחה רגלית? שהאדם לא נשתנה בשינוי ניכר, אין רואים בו דברים זרים, ואין רואים בו עניינים תמוהים. הכל מתנהל כמנהגו, עולם כמנהגו נוהג, ורק

נהרה מסוימת נראית על פניו. נמשיך הלאה.

לימים, נכנס בבוקר לבית המדרש, וניכר בו שאינו יכול להכיל את עצמו. ניגשו אליו כמה חברים בשעה ששתו "קאווע" ושאלוהו: "יענקל, מה יום מיומיי?" רואים אנו שממש אתה מרקד ומפזז". השיב להם: "מה השאלה? הלא טוב!" קראו כולם ובירכוהו בברכת מזל טוב.

ומנין ידעו כולם מעצמם לגשת אליו ולשאול מה אירע?

התשובה היא, כי נכנס לבית המדרש בשמחה כזו עד שהילוכו נשתנה... לא היה בתוך עצמו... וראו כי דבר מה מתרחש כאן. פירוש הדבר, שהשמחה לא רק האירה החוצה, אלא התחילה להאיר באופן כזה שכבר לא היה "יענקל הרגיל". יענקל הרגיל הולך בקו ישר, אדם מאופק ומכונס הוא, וכאן ראו שאין הילוכו כרגיל. כך ידעו כי שמחה מופלגת יש כאן.

ואין נקרא דבר זה בעולם השמחה?

התשובה היא, **שהשמחה מתחילה לצאת מן הכלים.**

מהו עניין יציאת השמחה מן הכלים?

כל זמן שהיה לו שבוע מוצלח בעסקיו, היתה השמחה במידה. כזו שגופו יכול היה לסובלה. לאחר כמה שבועות, כשקנה בית חדש והיתה השמחה גדולה יותר, כבר לא יכול הגוף לסובלה כל כך, והשמחה התחילה לבצבץ ולפרוץ פיל יותר.

אולם כשעשה שידוך, כיוון שהשמחה גדולה כל כך, לא יכול הגוף להכילה; לא הלך כדרכו, וראו בו דבר פלא. השמחה פרצה מן הכלים כי הגוף לא היה בו כוח לסבול מידת שמחה כזו.

הגוף הרי "עפר" הוא, ואינו יכול להכיל "אור" כזה. ומה שקורה הוא, שאור השמחה בוקע ופורץ ואינו יכול להישאר בפנימיות האדם. ולא עוד, אלא שהאדם מתחיל לילך בשינוי, דיבורו משתנה, ונעשה אדם אחר, כיוון שאין הגוף יכול להכילו.

השמחה בשעת החתונה:

כשאין הגוף יכול לסבול את האור

אולם אין זה עדיין תכלית השמחה.

נבוא עתה לזמן שבו הוא משיא את בנו בכורו. נכנס נא ונראה מה נעשה בסעודת החתונה. חבריו נכנסים, ופתאום אין הם מכירים את יענקל. יענקל זה, שבדרך כלל הוא שקט ומכונס ואין שומעים ממנו קול רם - פתאום הולך הוא משולחן לשולחן, מוזג "לחיים" לכל אחד, מברך ברכות, וממש יצא מן הכלים. זהו הפזמון שכולם אומרים.

נבין נא מה פירוש המילים שיענקל בשמחה ו"יצא מן הכלים".

ביאור הדברים הוא כפי שדיברנו: כל זמן שהיתה השמחה קטנה, יכול היה הגוף לסובלה. אולם כשמשיא את בנו בכורו, אין לגוף מקום כלל לשמחה גדולה כזו. הגוף לא נוצר לכך, ובפרט אצל אדם כיענקל, שטבעו להיות אדם מאופק.

מה שקורה הוא, שהגוף אינו מכיל זאת, וממילא פורצת השמחה עד שכולם רואים אותה. ודבר שני, כיוון שהשמחה גדולה כל כך, יוצא יענקל מן הכלים. פירוש הדבר שאינו יכול להכיל שמחתו בתוך גופו, שהוא הכלי לשמחה, וכליו משתנים... מתחיל לילך משולחן לשולחן, מברך אנשים ומדבר הרבה יותר. פתאום נעשה האדם

המכונס לאדם רחב לב המקבל את כל האדם.

אולם המתנינו נא... כל זה אינו נחשב לכלום לעומת השעה שנכנס החתן ויענקל התחיל לרקוד עמו. אז, כשהתחיל יענקל לרקוד עם החתן, עמדו כל חבריו מן הצד ולא ידעו מה אירע כאן, כולם עמדו משתוממים. יענקל, אדם עדין, סגור ומאופק, רוקד עם החתן בהתלהבות כזו שלא ראו מעולם. ומה אומרים החברים? "יענקל שמח כל כך, עד שממש יצא מכליו"...

כאן הוא אותו ביאור שאמרנו מקודם. הפשט הוא, שכשרוקד עם החתן, בנו בכורו שהוא משיאו, נמצא הוא במצב של שמחה כזו שהשמחה, ראשית, בוקעת ויוצאת עד שכל אחד יכול לראותה. שנית, אין הגוף יכול להכילה, ועל כן מתחיל יענקל לרקוד. אין הוא ב"שליטה" ואינו בעל הבית על עצמו כלל. גופו, שהוא ה"כלי" שלו, אינו יודע כלל איך להנהיג דבר כזה, וממילא רוקד הוא באופן שאינו לפי טבעו כלל.

כח השמחה - מקום השראת השכינה

הנה ענין זה הוא "כח השמחה". כח השמחה הוא 'אור רוחני' נעלה. אין למצוא בעולם העכו"ם שום שמץ וסרך שמחה, כי אצל האומות אין בנמצא אלא הוללות, אבל ענין השמחה אינו פרהן אצלם כלל. השמחה אינה מצויה 'אלא' אצל בני ישראל. ואף אם ימצאו אצל העכו"ם ניצוצין או פונקען של שמחה, אינו אלא לרגע קט, ואין זה ראוי להקרא בשם שמחה כלל.

השמחה היא ענין רוחני הנמצא רק אצל ישראל, כי אין השמחה שורה אלא במקום שיש השראת

השכינה, כדכתיב בקרא: "עז וחדוה במקומו". השמחה אינה נמצאת אלא אצל השי"ת, וכמו שכתוב: "שמחו בה" וגילו צדיקים והרנינו כל ישרי לב". השמחה היא להשי"ת בלבד, ובענין תורה ומצוות כתיב: "פקודי ה' ישרים משמחי לב". אין השמחה מצויה אצל הגוים, ובודאי לא בעניני עבירה.

ומכאן יובן ענין הגוף, שהיות והגוף בא מן 'עפר', והעפר טבעו נוטה מאד לעצבות ומרה שחורה חס ושלום, הרי זה בסתירה גמורה לענין השמחה. ועל כן, בכל עת שאדם נעשה בשמחה, אין הגוף יכול לסבול ולהכיל זאת.

ונלך הלאה בזה. הנה הרמב"ם הביא בהלכות לולב (פ"ח ה"ט) בזה הלשון: "וכן דוד מלך ישראל אמר 'ונקלותי עוד מזאת והייתי שפל בעיני', וסיים שם הרמב"ם: "ואין הגדולה והכבוד אלא לשמוח לפני ה', שנאמר 'המלך דוד מפוז ומכרכר לפני ה'".

דוד המלך רקד בהתלהבות כזו, עד שמיכל בת שאול תמהה עליו ושאלה: "וכי כך הוא דרך המלך לרקוד? הלא בזיון הוא למלכות?!"

והשיב לה דוד המלך: "אין זה בזיון, כי לפני ה' אני מרקד!!!"

ויש להבין, מהו הביאור בזה שדוד המלך רקד באופן שנראה כבזיון?

אלא כפי שביארנו, השמחה היא אור רוחני כה נעלה, שגם אצל דוד המלך - לפי רום מעלתו הגדולה, אשר רק להזכיר שמו "דוד המלך" הוא זכות עבורנו - גרמה השמחה שיהיה האור נעלה מן הכלים.

סוד ההקפות: למעלה מן 'אותיות וכלים'

ועתה נחזור לענין ההקפות בשמחת תורה. הנה בעל התניא אמר,

שבשמחת בית השואבה היה אור נעלה, ועליו אמרו חז"ל: "מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו". ומכל מקום מצינו שרק "חסידים ואנשי מעשה היו מרקדין לפניהם" - ורק גדולי עולם זכו לרקוד שם. וכדברי הרמב"ם בהלכות לולב (פ"ח ה"ד): **"ולא היו עושים אותו עמי הארץ וכל מי שירצה, אלא גדולי חכמי ישראל וראשי הישיבות והסנהדרין והחסידים והזקנים ואנשי מעשה, הם שהיו מרקדין ומספקין ומנגינין ומשמחין במקדש בימי חג הסוכות"**. אולם, אומר הרמב"ם, **"כל העם, האנשים והנשים, כולם באים לראות ולשמוע"**. משמע מזה ששאר העם לא רקדו, אלא רק באו לראות ולשמוע.

וביאר בעל התניא, שזה היה בשמחת בית השואבה. אולם **בשמחת תורה מנהג ישראל שכל אחד ואחד רוקד, ואפילו תינוקות של בית רבן**. ומצינו ברמ"א (סי' תרס"ט) שהביא שאפילו קטנים עולים לתורה. שמחת התורה שייכת לכל אחד ואחד - לא רק לגדולי הדור, אלא לכל אדם ואף לילדים קטנים.

ושאל בעל התניא: מהו הביאור בזה?

והשיב, כי בשמחת תורה יורד 'אור התורה' בעצמו כביכול. ועל כן השמחה גדולה כל כך עד שכל אחד יכול להשתתף בה, אף הקטנים ואף עמי הארץ שלא למדו. ואף אם למדת כל השנה, אך לא למדת כדבעי, יורד אור שמחת תורה וסוחף עמו את כולם. אף שאינן מן הסנהדרין או מגדולי הדור, הנך רוקד עמהם.

והוסיף עוד בעל התניא, שמחמת גודל האור היורד בהקפות של שמחת תורה, אין לו כלי בעולם הזה להכילו. לכן כשהעולם ורוקדים, אין הריקוד בדרך הטבע

והרגילות. אנשים שאין דרכם לרקוד כלל, מרקדים עתה. **כל אחד ואחד רוקד, כי אור השמחה נעלה כל כך עד שיוצאים מן הכלים**.

ואמר בעל התניא, שבזה יובן מדוע לא נזכר ענין זה בדברי חז"ל. כי כשכתבו חז"ל הקדושים את התלמוד בבלי וירושלמי, כתבו זאת ב'אותיות', ובתוך האותיות גנזו ה'אור' של המצוה. אך כשמגיעים לאור ההקפות, האור נעלה כל כך עד שאינו יכול להכנס בתוך שום אותיות. ועל כן כמעט לא מצינו בדברי חז"ל מענין ההקפות בשמחת תורה!

ונעתיק לשון קדשו: **"ענין הקפה שבשמיני עצרת שלא נכתבו אפילו בתורה שבעל פה, ואין אלא מנהג. מפני שהמשכה זו ממקום עליון מאד, עד שאין אתערותא דלתתא מגעת שם כל כך"**. העולם אינו יכול להגיע לשם, ואין לזה שייכות עם העולם הזה, ואף אינו מתלבש באותיות הקדושות - מחמת גודל האור.

וב'סידור הרב' לבעל התניא (ד"ה הממשיך) כתב בזה הלשון: **"שמחת ההקפות, לפי שהיא שמחה דספר תורה עצמה"**, היינו שהשמחה היא מן התורה בעצמה, **"גבוהה היא הרבה מבחינת שמחת בית השואבה"**, שהיא במדרגה נעלה הרבה יותר משמחת בית השואבה. **"וכל ישראל ראויים לה"** - כל איד ראוי לזה, אף אלו שאינם מגדולי הדור.

עבודת שמחת תורה 'למעשה': כל אדם יכול לאחוז באור הנעלה

הנה דברי בעל התניא צריכים ביאור רחב, ובליקוטי תורה ישנם מאמרים נוראים על שמיני עצרת ושמחת תורה שאין לנו השגה בהם. אך מה שעלינו להוציא

לעבודה למעשה הוא, כשמגיע זמן שמחת תורה ו"לב יודע מרת נפשו", המוח מתחיל להרהר והלב מתחיל להרגיש:

מה לי ולריקוד זה? באיזו עזה פנים אני רוקד כאן?

איך נראה הלימוד שלי בכל משך השנה?

כמה פעמים לא קמתי באשמורת הבוקר, ואף כשקמתי, היה זה באיחור?

כמה פעמים שחתי שיחת חולין בתוך הלימוד?

כמה פעמים הייתי צריך לעסוק בתורה בהתמדה ולא עשיתי כן?

כמה פעמים חפצתי לסיים מסכתא או קיבלתי על עצמי ללמוד מקצועות מסוימים, ולא הגעתי אף לרביעית?

ומחשבות אלו שוברות את לב האדם לגמרי.

על זה אומר לנו בעל התניא, שאור ההקפות נעלה הוא מאד, נעלה הרבה משמחת בית השואבה. אין לו אותיות וכלים, והוא למעלה מן הכל. ואם כן, אדרבה ואדרבה, עכשיו הוא הזמן. כשיבוא היצר הרע לאדם בשמחת תורה ויאמר לו: "מה לך ולזה? איך תרהיב עוז לרקוד בהקפות?" תשיב לו:

"אדרבה, הנה ענין ההקפות לא נזכר בתלמוד בבלי ובירושלמי, מפני שהוא בבחינה שלמעלה מאותיות וכלים. וכיון שהוא למעלה מן הכלים, הרי זהו העת והזמן שביכולתי לאחוז ולהתדבק באור נעלה זה!"

ומשיבים להבעל דבר: דוקא מחמת שלא עסקתי בתורה בהתמדה בכל משך השנה, ודוקא מפני שאיחרתי לקום באשמורת הבוקר פעמים רבות, על כן עתה ביום שמחת תורה הוא הזמן שביכולתי לאחוז באור התורה, למען אוכל בשנה הבעל"ט לקום

התורה", ולפעול ולהמשיך כל טוב

הלימוד.

והשי"ת יעזור שנוכל לחוג

ולשמוח ב"שישו ושמחו בשמחת וכל מילי דמיטב.

באשמורת הבוקר בכל יום ויום, ולסיים מסכתא אחר מסכתא ומקצוע אחר מקצוע, וללמוד ברציפות בלי שום הפסק בתוך

בדרכי רבותינו

סדר ההקפות הקרושות במחיצת צריקי וקרושי עליון

כח שמחה של מצוה לפתוח שערי חכמה

בעזה"י נראה עתה גודל השפע והסגולות הנמצאים ביום שמחת תורה. ונקדים תחילה בכלליות ענין 'שמחה של מצוה' וגודל מעלתה.

בהקדמת 'ספר חרדים' כתב בלשון זו: **"גילה הרב החסיד המקובל מרן רבי יצחק אשכנזי"**, הוא האר"י הקדוש, גילה **"לאיש סודו"**, הוא רבי חיים ויטאל, **"שכל מה שהשיג שנפתחו לו שערי חכמה ורוח הקודש"**. כל אותן תורות שהשיג האר"י ל"ל בסודות התורה ורוח הקודש שנפתחה לו, **"היה בשכר שהיה שמח בעשיית כל מצוה שמחה גדולה לאין תכלית"**, יען שהיה שמח בעשיית כל מצוה בשמחה גדולה עד מאד.

ובהקדמה ל'שער המצוות' כתב רבי חיים ויטאל בשם רבו הקדוש: **"וכפי גודל שמחתו באמת ובטוב לבב הפנימי, כך יזכה לקבל אור עליון"**, הרי מפורש כאן ש'שמחה של מצוה' מביאה את האדם למדרגות הגבוהות ביותר.

עוד הביא רבי חיים ויטאל בספרו **"שערי קדושה"** (חלק ב', שער ד') יסוד נורא בענין שמחה של מצוה, שראוי לתת לנו חשק רב

ואם כן לכאורה יש כאן סתירה? וביארו בזה: שבעשיית המצוה נצרכות שתי בחינות יחד. מצד אחד צריך לעשות המצוה **בבחינת קבלת עול מלכות שמים** - להיותי עבד ה'. ומצד השני צריך לידע **שהמצוה היא כעין תכשיט וצירונג המונח על הצואר מלפנים**. וצריך לעשות המצוה בחיות, בהתלהבות, בטעם ובשמחה גדולה.

ובעזרת השם נחזה כאן מה שנעשה בעת ההקפות, ויהיה בזה כדי לעוררנו ולהכניס בנו חשק עצום שיהיה בבחינת "עול על צוארו". שמצד אחד ייגשים אנו להקפות כעבד ה', ונכנסים אליהן מפני שכן נכתב **בזוהר הקדוש**. והיה זה מנהג הראשונים כמובא ב'**סידור רש"י**' (אות ש"ז), ואצל תלמידו **ב'מחזור ויטרי'** (סימן שפ"ג), וב**מהרי"ל** (מנהגי סוכות אות ל"ה).

והנה הרמ"א מביא את דברי המהרי"ל ששם הובא מנהג שמחת תורה וגודל השמחה בעת ההקפות. וכבר קבעו הראשונים נוסחאות לזה, ובמחזור ויטרי כתב שאומרים **"אתה הראת"** ומקיפים את הבימה, וכמובא ב**מהרי"ל טורנא** (מנהגי סוכות אות ל"ה), אשר כידוע בנה עליו הרמ"א את ספרו 'דרכי משה' ואת הגהותיו על השו"ע יסודות רבים בהלכה.

"כעול על צוארו": המצוה היא בחינת 'תכשיט'

שנינו **במשנה** במסכת אבות (פרק ב' משנה א') **"הוי מוחשב שכר מצוה"**, ופירשו בזה שצריך האדם להיות מתבונן בשכר המצוה. דהנה ודאי וודאי, בעת מתן תורה הקדמנו ואמרנו **"נעשה ונשמע"**, לקיים כל תרי"ג מצוות וכל דברי סופרים עם כל הגדרים והסייגים, אף אם אין אנו מבינים ואף אם אין אנו מרגישים, שהרי עבדי ה' נאמנים אנו.

וכמו שישנה מצות 'קריאת שמע', שהיא מצות קבלת עול מלכות שמים פעמיים בכל יום - פעם בבוקר ופעם בערב - שבעת אמירת **"שמע ישראל"** מקבלים אנו עלינו עול מלכות שמים. וענין קבלת עול מלכות שמים הוא: אף שאיני מבין ואף שאיני מרגיש.

והנה איתא בפירוש **רש"י** במסכת ראש השנה על דברי הגמרא **"מצות לאו ליהנות ניתנו"**, שכתב שם שהמצוות ניתנו **"כעול על צוארו"**, כעול המונח על הצואר. וידוע בזה פירושם של **"ה'חידושי הרי"ם"** זי"ע, ו**הרבי ר' בונם** זי"ע ועוד: דלכאורה **"עול"** מניחים על העורף מאחור, ואילו **"צוארו"** משמעו הצואר מלפנים,

לשמחת תורה. וכתב שם שידע האדם: שאפילו אם האדם הוא צדיק - ומדובר בצדיק שהאריז"ל ומהרר"ו מעידים עליו - הנה הנסיון הראשון של היצר הרע הוא להפילו מענין השמחה. וכל כך למה? מפני שהשמחה היא המפתח לעבוד את השם יתברך בחשק ולהגיע לדביקות עילאית.

וכמובן, שכשמדברים אנו כאן משמחה של מצוה, הרי זה הולך יחד עם יגיעה עצומה בתורה הקדושה. וכך אמר האריז"ל לרבי חיים ויטאל, כששאלו מדוע זכה לכל אותם גילויים יותר משאר גדולי עולם שבדורו: "מפני שעמלתי בתורה".

וכשהשיב לו רבי חיים ויטאל שגם אחרים עמלו בתורה, אמר לו האריז"ל: "אמת, אלא שאני עמלתי יותר מהם". וסיפר שהיו ימים שעברו עליו בלא אכילה ובלא שתיה עד שהשיג פשט זוהר הקדוש או במאמר חז"ל.

ודבר זה יהיה לנו ליסוד גדול איך לגשת לשמחת תורה - שצריך לשמוח במצוה ובתורה הקדושה. וכשאדם שומע שהאריז"ל בעצמו מעיד שזה היה המפתח לכל גדולתו, עליו לצאת מכליו ולרקוד בשמחה על שגילו לו סוד זה.

ובודאי אין לאדם לדמות בנפשו שיהיה כהאריז"ל... אך לכל אחד יש תפקידו בעולם, וצריכים אנו לידע שעכשיו בשמחת תורה, כשנשמח בתורה, נזכה לכל אותן מדרגות.

עבודת הקודש של הצדיקים בזאת ההקפות

נכנס עתה בעזת"ה אל 'חוננו של בושם' ונחזה כיצד היו הצדיקים מרקדים בהקפות ושמחים בתורה.

האריז"ל (כמובא בפרי עץ חיים' שער הלוב פרק ח') אומר ש"מנהג ישראל שבים שמיני עצרת עושין שמחה

גדולה לפני הספרים", שעושים שמחה עצומה, "מקיפה שבע הקפות עם הספרים, וקוראין אותו שמחת תורה". והביא מדברי זוהר הקדוש (פרשת פנחס דף רנ"ו) "ונוהגין בני ישראל למעבד עמו חדוה, ואיתקריאת את שמחת תורה".

נמצא שהאריז"ל מגלה שהזוהר הקדוש כבר גילה לנו זאת - שבשמחת תורה מרקדים ושמחים בתורה. ואולם כפי שכבר למדנו, בתלמוד בבלי וירושלמי לא נזכר הדבר, ואף בזוהר לא נכתב אלא בקיצור נמרץ. וכפי שביארנו באריכות מדברי הרה"ק בעל התניא, שהדבר נובע מכך שהוא בא ממקום גבוה כל כך עד שלא היה יכול להצטמצם בתוך האותיות.

כיצד היה האריז"ל הקדוש מרקד לפני ספרי התורה

ממשיך רבי חיים ויטאל בדבריו, והוא בא לספר מה שהיה מתרחש בשמחת תורה אצל האריז"ל הקדוש.

הנה ידוע הדבר, שבעת אשר יספרו מסיפורי צדיקים, כדי שיהיה הסיפור מדויק ונכון, צריכים אנו לקבלה ממי ששמעו. כי מן הסתם עד שמגיעה המעשה לאזנינו, יתכן שחסרו איזה נקודות או פרטים מן הסיפור. אולם כאן מונח לפנינו מעשה אשר כתבו רבינו חיים ויטאל בעצמו, ומגיד לנו בדיוק מה שאירע שם. ונמצא שמעשה כזה הוא יקר המציאות ושוה כל הון.

כה דבריו: "ואני ראיתי למורי ז"ל שהיה הולך לפני הספרים" - ראיתי את רבי הולך לפני ספרי התורה. והיה האריז"ל הולך לפני ספר התורה ממש כחתן לקראת כלה, כדאיתא ברש"י הקדוש (שם), שבעת פתיחת הארון והוצאת ספרי התורה, מרקדים כחתן לפני הכלה. וכך היה מנהגו של האריז"ל

הקדוש, שהיה מרקד לפני הספר תורה כחתן המרקד לפני הכלה ממש.

ועוד כתב: "והיה מרקד ומרנן ושמח בכל יכולתו". אומר רבינו חיים ויטאל שרבו האריז"ל היה מרקד בכל כחו. וצריכים אנו לדעת שאצל רבי חיים ויטאל כל מילה היתה שקולה ומדודה. וכשכתב "בכל יכולתו" - היינו כפשוטו ממש. ואין הכוונה רק שהיה מרקד בהתלהבות, אלא שהאריז"ל, אשר אין לנו שום השגה בו ורק זכות היא לנו להזכיר שמו, היה מרקד "בכל יכולתו" ממש.

והוסיף לומר: אל תחשבו שהיה זה רק בהקפה אחת, אלא "בכל השבע הקפות בלילה" - בכל שבע ההקפות שבליילה. ומספר עוד, שאחר שסיים האריז"ל לרקד ההקפות בבית מדרשו, אל תדמו בנפשכם שבזה נסתיימו ההקפות... לא כן, אלא כשהיה האריז"ל עובר לפני בית מדרש אחר שעדיין היו עוסקים שם בהקפות, היה נכנס לשם ומתחיל שוב לרקד.

"אחר כשהיה הולך לבית הכנסת אחרת, שהיו מתאחרין שם" - כשהלך לבית כנסת אחר שהתאחרו שם בהקפות זמן רב, "והיו עושין הקפות והם הספרים, היה חוזר וסובב עמהם" - היה חוזר ומסבב עמהם. ואל יעלה על הדעת שעשה רק הקפה אחת ויצא; אלא "מרקד ומרנן בשמחה גדולה". כשהיה האריז"ל מוצא בית מדרש אחר, אף שכבר סיים ההקפות בבית מדרשו מזמן, היה מתחיל שם לרקד מחדש.

נתבונן נא בדבר ונדמה בנפשנו רבי עם חסידיו, או ראש ישיבה עם תלמידיו, או רב עם קהלה גדולה של אלפי אנשים, כשמסיימים ההקפות והרבי או הראש ישיבה הולך לביתו. הכל מבינים שעתה צריכים לילך לביתם לסעוד סעודת

יום טוב. ופתאום אומר הרבי: "יש כאן עוד בית כנסת שמרקדים עתה הקפות, הבה נכנס לשם". ונכנסים, והרבי שכבר סיים לרקד עם אלפי חסידיו, מתחיל לרקד מחדש... האריז"ל הקדוש סיים ההקפות בבית מדרשו, ועתה מתחיל מחדש. ומוסיף רבי חיים ויטאל שאין זה הכל; אלא כשסיים באותו בית מדרש ומצא בדרכו לביתו בית מדרש שלישי, שוב התחיל לרקד...

וכתב רבי חיים ויטאל: "וכן אם נתאחר בבית הכנסת אחרת, היו עושים גם כן" - כך עשה גם בבית כנסת שלישי! רואים אנו כאן עבודה הנוראה של האריז"ל, איך שהיה מרגן ומרקד בכל כחו, ואל החסיר שום בית מדרש שמצא בדרכו לביתו. ושום תלמיד לא יכול היה למונעו. והיה מקום לומר לו: "רבי, אין זה לפי הכבוד, הרי כבר סיימתם ההקפות אצלכם, ואין יתאים להכנס לבית מדרש אחר או לעדה אחרת?...". אך לא כן, האריז"ל היה מרקד שם מחדש בשמחה עצומה.

תורות וסיפורים מאור שבעת הימים הבעל שם טוב הקדוש ז"ע

הנה נקרב אל הקדוש פנימה, אל אור שבעת הימים הבעל שם טוב הקדוש ז"ע, לחזות בנועם עבודתו בקודש בעת ההקפות הנוראות. והנה דבר שפתים ממה שסיפר ה'בעל התניא' ז"ע, אשר גילה הבעל שם טוב הקדוש מה פועלים ועושים בעת ההקפות הקדושות, וכה היו דבריו:

ידוע הדבר כפי שנפסק בשו"ע, שביום טוב מאחרים לבוא לבית הכנסת בשחרית משום שמחת יום טוב. ואמר הבעל שם טוב הקדוש, שבבוקר יום שמחת תורה עומדים המלאכים במרומים ורוצים לומר שירה כבכל יום ויום, והנה רואים

הם כי גן עדן ריקן הוא. וכל כך למה? לפי שעדיין לא התחילו ישראל בתפילתם, יען כי סיימו את סדר ההקפות בשעה מאוחרת בלילה, ועל כן טרם החלו בתפילת השחר.

נכנסו המלאכים לתוך הגן עדן לראות מה נעשה שם ומפני מה אין קול תפילה נשמע, שהרי איתא בגמרא שאין המלאכים אומרים שירה עד שיאמרו ישראל שירה למטה, וכדאמרינן "כתר יתנו לך ה' אלקינו מלאכים המוני מעלה" - אין המלאכים נותנים כתר לקונם אלא בזמן ש"ועמך ישראל קבוצי מטה" אומרים קדוש, ורק אז יכולים הם לזמר לפניו יתברך. והנה בבואם לגן עדן, מצאו שם מנעלים - והמה מנעלים קרועים ובלויים... תמהו המלאכים מאד: מה זאת? ומה טיבם של מנעלים קרועים אלו כאן?

המנעלים הקרועים של שמחת תורה הנעשים כתר לקונם

הלכו אצל המלאך מיכאל ושאלוהו: "מה זאת, ומפני מה נתמלא הגן במנעלים?" השיב להם המלאך מיכאל: "סחורה שלי היא זו!" וביאר להם, כי אמש בעת סדר ההקפות, רקדו בני ישראל בכל עוז. ובאותן שנים לא היו המנעלים חזקים כל כך, ומחמת עוצם הריקודים בשמחת התורה נקרעו המנעלים. ואותם מנעלים קדושים וקרועים עולים ובאים עד לפמליא של מעלה, וכל גן עדן מתמלא מהם.

והוסיף המלאך מיכאל ואמר: הן אלו באים מכח ריקודי ישראל בשמחת תורה, ששמחים ועלזים בתורת ה'. והיה המלאך מיכאל מונה והולך מנעלים משטעטל פלוני ומשטעטל אלמוני, ומקבץ את כל המנעלים ומתפאר בהם לפני המלאך מט"ט. וכפי שידוע מהגמרא שהמלאך מט"ט "קושר

כתרים לקוננו" מתפילותיהם של ישראל, אך המלאך מיכאל עושה כתר מאותם מנעלים קרועים, והוא כתר נאה ומשובח יותר אף מהכתר שעושה המלאך מט"ט.

גדל השמחה והברכות מאת ה'צמח צדק ז"ע

עוד איתא מאמר נורא מאור שבעת הימים הבעל שם טוב הקדוש בענין שמחת תורה, אשר הביאו הרי"ץ מליובאוויטש ז"ע (בשיחות שנת תרצ"ט אות ד'), כפי שקיבל מאבותיו הקדושים.

ויהי בשנת תר"ז, אמר ה'צמח צדק ז"ע תורה שמע מהחסיד רבי פנחס רייזעס זצ"ל, אשר שמע מבעל התניא, שקיבל מהמגיד הגדול בשם הבעל שם טוב הקדוש. וכה אמר: בכתוב נאמר "עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר". הנה התורה היא עץ חיים למי שמחזיק בה, והתומכים בה אשיריהם וטוב להם.

ופירש הבעל שם טוב הקדוש: תיבת "ותומכיה" נכתבת באות ת', אך האותיות ש"ן וסמ"ך מתחלפות הן, ועל כן יש לקרוא כאילו נאמר "ושומכיה" - מי ששמח בתורה הרי הוא "מאושר". ואמר הבעל שם טוב הקדוש: מי ששמח בתורה וגורם לתורה שתהא שמחה בו, "ושומכיה", הרי הוא בכלל "מאושר" - שיזכה להיות 'גליקלעך' בבנים ובני בנים עוסקים בתורה.

והוסיף הצמח צדק ואמר בהתלהבות: "הנה עברו מאה שנים מאז אמר הבעל שם טוב הקדוש תורה זו, וגם עתה אומר הבעל שם טוב תורה זו בגן עדן!" ונתלהב הצמח צדק מאד, עד שרמז לחסידים במטפחתו שיחלו לרקוד בלהב אש...

עוד מובא בשם הצמח צדק (בספר השיחות להרי"ץ שנת תש"ג אות ז')

מה שאמר בשנת תקע"ו, שבאותה שנה רקד הצמח צדק למעלה מדרך הטבע ממש, עד שאפילו האברכים הבריאים לא יכלו לעמוד בקצב ריקודו, וחלקם אף התעלפו מרוב מאמץ... אך הוא בשלו, המשיך בריקודו וקרא בקול: "רקדו אידיעלעך, רקדו! שמחו בשמחת התורה, ובזכות זו תזכו לבני, חיי ומזוני רויחי!"

עבודת הקודש והשמחה אצל הגאון מוויילנא זי"ע

בספר 'מעשה רב' כתבו תלמידיו של הגאון מוויילנא זי"ע כי "היה שמח מאד בחג הסוכות". בכל ימי החג היתה שמחתו גדולה, "וביותר בשמיני עצרת, כי הוא יותר יום שמחה מכל ימי החג על פי סוד".

ומקור הדברים בזהר הקדוש (פרשת ויגש דף ר"ח ע"ב), על הפסוק "ביום השמיני עצרת תהיה לכם", דאיתא שם: "דא בזמנא דא, איהו קודשא בריך הוא בלחודיה בחבורא חדא עם ישראל", וכדכתיב "אחי ורעי", שהקדוש ברוך הוא שמח עם בני ישראל ביחידות.

ובספר 'תוספות מעשה רב' (אות ס"ו) הובא שביאר הגר"א: בכל ימי הסוכות הקריבו פרים כנגד שבעים אומות, ואחר כך הלכו להם. אך ביום שמיני עצרת אנו נמצאים לבדנו עם הקדוש ברוך הוא. ובלשונם: "היא דוגמת עולם הבא לעתיד שלא יתערב זר בשמחתנו", ועל כן היתה שמחתו גדולה עד מאד.

עוד סיפרו תלמידיו, שהיה הגר"א אומר פיוטים "ברנה וקול

זמרה", כגון פיוט "אדרת ואמונה", "ויעשו חיל", ופיוט "תתברך ותשתבח" הנדפס במעמדות אחר "אני מאמין", ועוד פיוטים בשמחה גדולה.

ובספר 'אדרת אליהו' על ספר דברים (פרק א') כתב ז"ל: הנה איתא בגמרא במסכת ערכין (ג:) ש"כינור של ימות המשיח" יהיה של שמונה נימין, שנאמר "למנצח על השמינית". וביאר הגר"א כי הדבר קאי על יום שמיני עצרת, שהוא "דוגמת עולם הבא", ועליו נאמר הכינור של שמונה נימין.

עוד סיפרו התלמידים שם בספר 'מעשה רב', כי בבוא יום שמחת תורה, היה הגאון החסיד מוויילנא זללה"ה מקיף את הבימה עם ספר תורה שבע פעמים. ואיתא שם דבר פלא, כי אף שצריכים לעשות שבע פעמים, אמר שיש להוסיף עוד הקפות. והיו מזמרים כל הפיוטים שהוזכרו בשמיני עצרת גם בעת ההקפות של שמחת תורה, והוסיף עוד, שהיה הגאון הקדוש שר פיוט שחיבר האר"י הקדוש הנדפס בסידור 'שערי ציון' ושמו 'ברוך שמך'.

עוד סיפרו, שהיה הגאון הקדוש מרקד לפני הספר תורה, כפי שהובא בדברי הראשונים שרוקדים לפני התורה "כחתן לקראת כלה". וכך היה מנהג הגר"א לילך לפני הספר תורה, ולשון התלמידים הוא: "שמח מאד ברוב עוז וחדוה, וחכמת אדם תאיר פניו כלפיד אש בוערת" - שהיו פניו הקדושים כלהב אש בוערת, "ומספק כף על כף, ומכרכר בכל

עוז לפני הספר תורה".

היותר הריקוד והסיפוק לכבוד התורה

הנה ידוע שיש גזירה שלא לרקד ולספק בשבת ויום טוב "שמא יתקן כלי שיר". אולם הנה בא המהרי"ק - והובא בדברי ה'מגן אברהם' וה'דרכי משה' - דלכבוד התורה מותר לרקד. וב'משנה ברורה' ב'שער הצינון' (סימן תרס"ט ס"ק ז') כתב דמותר אף לספק כף אל כף. וידוע שבכמה חצרות חסידים נהגו לרקד ולספק בכל שבת ושבת, ויש מהם שנהגו שלא לספק אלא בשינוי, אולם כאן חזינו שבשמחת תורה היה הגאון הקדוש מרקד ומספק כף אל כף, והמשנה ברורה ציין לזה.

נתבונן נא בדבר: תלמידי הגר"א השתמשו בלשון "מכרכר בכל עוז", שהוא לשון שנאמר בדוד המלך ע"ה. ותלמידי הגר"א היו מדקדקים מאד בלשונם. ומזה נלמד שצדיקים קדושים, בבוא עת שמחת התורה, לא השגיחו על כבודם ורקדו בכל כחם...

ובספר 'חיי אדם' (כלל קנ"ג סעיף ד'), שהיה כידוע לתלמידו ומחותנו של הגר"א, הביא הלשון: "והיה מקיף ומרקד לפני הספר תורה בכל כחו".

חזינו בזה איך שהצדיקים הקדושים, בבוא יום שמחת תורה, היו מרקדים בבחינת עולם הבא ממש.

הש"ת יעזור שנזכה ל"שישוע ושמחו בשמחת התורה", ולקוויטל מאיר, ויהי רצון שתפעלו כל טוב!

ביאור ענין הריקודים הקרושים ביום שמחת תורה

**הריקוד הוא על מה שנלמד
ל"הבא"**

בעצם יש להקשות:

מה טעם הריקודים בשעת ההקפות? וכי כמה מסכתות סיימת? כמה חלקי שולחן ערוך גמור? כמה פעמים בטלת מלקום באשמורת הבוקר? ואף אם למדת, ועברת על מסכתות רבות ומקצועות בשולחן ערוך, כמה דברים בטלים דברת בתוך הלימוד? כמה פעמים הפסקת באמצעו? הרי יכולת לסיים עוד מסכתות רבות, שהרי היה לך פנאי רב. ואם כן, על מה השמחה הגדולה ביום שמחת תורה?

והנה בא הרה"ק **מקאצק** זי"ע - והובא בספר **'שם משמואל'** (שנת תרע"ב) - ואמר דבר נפלא: **"ענין שמחת תורה אמר כ"ק זקני צ"ל מקאצק, שהיא על מה שנלמד להבא"**. רוקדים על מה שעתידיים ללמוד מכאן ואילך, **"כי על שעבר, מי זה שיכול לומר שכבר למד"**. מי הוא זה שיכול לומר שלמד כראוי? מי יאמר שכל השנה למד בשלמות? נמצא שהרה"ק מקאצק נתן לנו בזה חיזוק נורא: בשמחת תורה רוקדים על זה שהולכים ללמוד את התורה, שעכשיו מתחילים מחדש.

**ה'לב שמחה' מגור זי"ע:
התורה החדשה**

מעשה נורא מסופר על ה'לב שמחה' מגור זי"ע.

בימי הנהגת אחיו ה'בית ישראל' זי"ע, היה מניין מיוחד לקריאת התורה בבית ה'פני מנחם' זי"ע עבור החתנים. ובכל שנה ושנה חזר המעשה: ה'פני מנחם' כבד

את אחיו ה'לב שמחה' בעלית 'חתן תורה'.

אמנם ה'לב שמחה' היה מסרב ואומר שאינו רוצה, כי לדעתו עלית 'חתן תורה' שייכת לראש ישיבה המרביץ תורה לתלמידים ומוסר שיעורים כל השנה. כך היה אומר ה'לב שמחה' ברוב ענותותו, אף שידענו שפיו לא פסק מגירסא. עד כדי כך, שבספר 'לב שמחה' נמצאו תורות שכתב עליהן "בחלומי" - דברי תורה שהשיג בחלומו מרוב דבקותו בתורה הקדושה. אך תמיד היה מסיים באמרה שיש בה חיזוק עצום, והיה אומר: **"אני יכול להתחיל, כל יהודי יכול להתחיל מחדש, ואם כן תהיה עליתי 'חתן בראשית'!"**

הרי זה אותו היסוד שהבאנו מהרה"ק מקאצק: ביום שמחת תורה רוקדים על להבא, על זה שהולכים להתחיל מחדש. ודאי שה'לב שמחה' אמר זאת בענותותו, אך עבורנו יש בזה חיזוק גדול.

כח השמחה לבטל גזירות:

מעשה נורא מהרה"ק

מסקווירא זי"ע

על ענין זה נספר מעשה נורא שהביא הרה"ק **מראחמיסטריווקא** זי"ע בספרו 'אמרות טהורות'. כידוע למד בחברותא עם חותנו הרה"ק **מסקווירא** זי"ע מקצועות רבים בתורה, גמרא ותוספות עם ראשונים ואחרונים וחלקים רבים בשולחן ערוך, וגם שמע ממנו הדרכות ודברי קבלה מאבותיו הקדושים.

הראחמיסטריווקא רבי היה מספר מעשה המראה את גודל אהבת התורה וההדרכה

כיצד לגשת ליום שמחת תורה. היה זה בשנת תש"ה, ביום ז' אלול, כשנפטרה בתו הבכירה של הסקווירא רבי, מרת פיגא מלכה ע"ה, שהיתה אשה צדקנית מפורסמת. מיד כששמע את הבשורה בכה רגע אחד, אך הראחמיסטריווקא רבי מעיד **שמיד לאחר מכן התחזק מאוד ולא ראו עליו דבר**.

הוא מספר שחותנו אחז שצריך להתחזק ולהסיח דעת מכל הענין, ואפילו כשהגיע זמן אמירת קדיש, מינה אדם אחר שיאמר במקומו. כידוע יש בזה מנהגים וענינים, אך הוא רצה להסיח דעתו ולהמשיך בעבודת הקודש בהתחזקות.

באותה שנה בשמחת תורה, כשהיה עדיין בתוך ימי השלושים, מספר הראחמיסטריווקא רבי שבעת ההקפות - שבכלל היו אצל הסקווירא רבי בבחינת התגלות נוראה, אף שכל השנה היתה עבודתו בהצנע לכת - ובפרט בעת ה"קלאטשן טיש", היתה שמחה גדולה עד למאוד.

באותה שנה בטיש, מחא הרה"ק מסקווירא כפיו בחוזק רב. השמחה היתה מופלאה כל כך, עד שכל הקהל ראה בגלוי את שמחתו העצומה. הדבר היה קשה להרבנית הצ' טראנא ע"ה, ולאחר הטיש שאלה את בעלה הקדוש: **"מה הגדולה בשנה זו יותר מכל השנים?"** ובזה רמזה לו שעדיין נמצאים בתוך השלושים לפטירת הבת הבכירה.

השיב לה הסקווירא רבי יסודות והדרכה בעבודת השם, ואמר שני דברים:

דבר ראשון אמר: **"אין מוחאים**

כפיים בשמחת תורה על מה שהיה, אלא מוחאים על מה שיהיה."

ודבר שני אמר: "ואולי באמת בשנה שעברה מחאתי כפיים פחות מדי..."

הרי גילה לנו הרה"ק מסקווירא שני דברים נוראים:

(א) בשמחת תורה אין השמחה על העבר, אלא העבודה היא על להבא.

(ב) לעבודת הקודש של שמחת תורה יש כח כזה בשמים, שהיתה יכולה אפילו לבטל את הגזירה, והוא סבר שאם היה מוחא כפיו ועובד עבודתו כפי דרגתו בלהב אש בשנה הקודמת, אולי היה מונע את הגזירה.

ומדה טובה מרובה: **כשיהודים רוקדים ושמחים בשמחת תורה, אין לנו מושג כמה גזירות רעות אנו מבטלים וכמה השפעות טובות אנו מורידים לעולם.**

עבודת הצדיקים למעלה משכר אנושי

כששומעים מעשה כזה, צריכים לדעת שאין לנו שום השגה בצדיקים. יש מי שעלולה לעלות במחשבתו כאילו להרה"ק מסקווירא זי"ע לא היה אכפת כלל מפטירת בתו, אך צריך לדעת כלל גדול שבעבודת הצדיקים אין לנו השגה, ואפילו נחיה אלף שנים לא נבין במה המדובר.

אמנם המעשה הזה מראה שמצד אחד היה מלא רגשות, אלא שזה הקדוש והטהור התחזק כל כך עד שהלך למעלה מן הטבע והוציא כוחות קדושים שהם למעלה משכל אנושי.

מעשה שהיה כך היה: אחותו של הראחמיסטריווקא רבי נסתלקה לבית עולמה, ואביו הרה"ק **רבי יוחנ'טשע זי"ע** היה שרוי בצער גדול מאד. אמר לו אז הסקווירא רבי בזה הלשון: **"לולי היה הדבר אצלי, לא הייתי יכול לומר לך מאומה"**. וביאור הדברים, שאמר הסקווירא רבי למחותנו ושאר בשרו רבי יוחנן, שאילו לא היה עובר בעצמו צער כזה של איבוד בת, לא היה יכול לומר לו שום דבר של חיזוק ותנחומין.

והוסיף עוד בקודש פנימה בזה הלשון: **"אבל ידעתי גם ידעתי מהו הדבר"**. סיפר לו שאף אצלו אירע כזאת, והוסיף: **"כשנזכרים לפעמים, הרי זה כואב היטב"**. רצונו לומר, שאף שעברו שנים רבות, כשעולה הדבר בזכרון עדיין הכאב גדול. ובזה גילה הסקווירא רבי שישנו צער וישנו מכאוב, אך הוסיף והזהיר: **"עצבות אינה דבר טוב, היא מושכת את האדם למטה, וצריך להסיח דעת מכל הענין ולהתחזק"**.

והשיאו עצה שגם לא יאמר קדיש בעצמו, אלא ימנה אדם אחר שיאמר קדיש, כדי שיוכל להסיח דעתו מן הצער ולהתחזק.

וסיפר הראחמיסטריווקא רבי, שאף שאביו הרה"ק רבי יוחנ'טשע היה לו מהלך משלו בעבודת השם וכן אמר קדיש בעצמו, מכל מקום כיון שהורה לו הסקווירא רבי שימנה אחר, ומשום 'מצוה לשמוע דברי חכמים', **מינה את החסיד המפורסם ר' חיים הערש אייזנבאך זצ"ל שיאמר אף הוא קדיש אחריה...**

מכאן נחזה גודל ורוממות דרכי הצדיקים; שמצד אחד היו מלאי רגש והיה לבם נשבר בקרבם מן הצער, אך מאידך גיסא, היה כח נשמתם וגופם הקדוש במדרגה עליונה כל כך, עד שהתגברו על כל הצער והמכאוב.

סיכום היסודות של שמחת תורה

ונחזור לעניננו בענין ההקפות של שמחת תורה. צריך לידע שני דברים: א', בשמחת תורה רוקדים על להבא. ב', הריקודים בשעת ההקפות והשמחה הגדולה עם התורה הקדושה יש בהם כח כזה שיכול לבטל כל גזירות רעות ולהשפיע שפע רב לטובה.

השי"ת יעזור שנזכה לרקוד עם התורה ולקבל על להבא, ונזכה לכל הברכות והתשובות בתורה: "אורך ימים בימינה, ובשמאלה עשר וכבוד".

א גוט קוויטל, און גע'פועל'ט אלעס גוטס!

= פרנסי חודש תשרי =

דגלין בלש"ק נתגבר ע"י הרה"ח ר' שמעון דרוממער הי"ו לזכות ברכה והצלחה בכל הענינים	דגלין באידיש נתגבר ע"י הרה"ח ר' חיים צבי הירש הי"ו לע"נ אמו האלה"ח חנני' ע"ה בת יבלחט"א ר' מרדכי הי"ו גל'ע"א תשרי - ראש השנה תשצ"ב.	השיעורים על הטעלעפאן לוי נתגבר ע"י הרה"ח ר' חיים מנחם ראזינגער הי"ו לזכות ברכה והצלחה בכל הענינים
--	---	---

זכות לימוד התורה דרבים תגן בעדם להתברך בכל מילי דמיט, וישלם ה' פעלם הטוב ותהי משכרתם שלימה מעם ה'